

1 KORÍNTIU

Inúxoti yutóxinoa Poûlu ne kutípoti Jesus íhae Koríntu

Poûlu turixôa ne imokóvokuti ya Koríntu yaneko koyuhópoinoa emo'u Itukó'oviti neko xanéhiko ovâti neko pitivóko. Yoko poéha xoénae meyá kôe óponea xapákuke yanekóyoke, kuteâti koeku noínea úti ya Átu 18.1-18.

Yutóxinoake Poûlu ra koyuhópeti vo'oku pahúnevo po'ínuhiko xâne kutípoti Jesus yaneko imokóvokuti ya Koríntu, koane vo'oku hágakexeovokokomaka. Éxokoa Poûlu nökone kól'yea, motovâti ho'úxopeovohiko, kuteâti koeku nökone kól'yea ne koati kaná'uti xanena Itukó'oviti.

Yoko tumúneke pahúkino Poûlu ne yítroe, ápe koyuhópeti yútoe íhae Koríntu, páhoe xoko Poûlu. Yane koyuhópeti, épemohiko Poûlu kól'inoaku isóneu ne koekútihiko, âha éxeahiko. Enepone épemoake, yumópa Poûlu ya kapitulu 7. Kene ya kapitulu 12 yonoti 14, koyúhoinoamaka Poûlu ápeyea íparaxoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne pôhutihiko kutípoti Jesus, éxone itúkea ítukeke Itukó'oviti. Ya kapitulu 13, anêko yûho koêku ne koati kaná'uti seanákoti. Kene ya kapitulu 15, éxokoa Poûlu itúkeovo kaná'uteoxo exépukopea ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti, koane vexépukopeamakamo, uti kutipoâti, vo'oku inuxó kól'inovi Jesus exépukopea.

---

1 ¹Yundóxinopinoe, undi Poûlu. Undi iháxiupo Jesus, páhoe koyúhoyea emó'u xapa xâne, kuteâtimaka ahá'inonu Itukó'oviti. Anéyemaka njokóyoke ne Sósteni, po'iniu úti xoko Jesus. ²Pahúkinopeanoe úti ra koyuhópeti, itínoe ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti ya pítivokonake Koríntu, itínoe kasásaiupo Kristu Jesus, koane iháxiupomaka Itukó'oviti itúkeovo sasá'iti nonékuke, xané kixeâti ne uhá koeti po'ínuhiko úti, koêkuti óvohikoku ikóseanaxeovo Vúnae Jesus Kristu, Únaehiko koane Vúnae.

³Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixo, koánemaka úhepetike isoneúti ukeâti xokóyoke.

Seánakoa Itukó'oviti ne íhae Koríntu

⁴Kóyekune íngoro'ixinovopinoe xoko Itukó'oviti, vo'oku hâna'iti seánakopi xoko Kristu Jesus. ⁵Vo'oku koeku héki Jesus, yupihovó koe iké'iparaxikono ikéneke ya uhá koeti koekúti, kuteáti itíkivo koati exoâti koyúhoyea emó'u, koane heú kíxi yéxi kaná'uko ra ihíkauvoti hécone. ⁶Koati kitipoâtinoe ne ihíkauvoti koeku Jesus, koane títiu kékéne. ⁷Énomone ákoino ápahuina iparáti konokóvotiko xepákuke yane pôneake Itukó'oviti ne xanéna éxea itúkeea ítuokeke. Énomone kénenoeye ya koêkuiko kíxoixopinoe atíkopovope Vúnae Jesus Kristu. ⁸Yoko énomonemoxoxunákopinoe tukú koeti hunókokuke, motovâti itíkivo xâne ákoti koyuhoâti ápeyea óvaku pahúnevo yaneko káxe aukápapu Vúnae Jesus Kristu. ⁹Koati motovâti kúveovokono kíxeopineye ne Itukó'oviti, enepone ihaxíkopitinoe poéhayeane iséneu xoko Xe'éxa, enepone Vúnae Jesus Kristu.

Ixíko'okokono ne hokotíhiko Jesus vo'oku ixómoyea haxákeovokoko

¹⁰Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, injíko'okopinoe ya iháke Vúnae Jesus Kristu ákoyea ópoe'ainokoko yiûho, koane ákoyeamaka héxakexipukoko. Konókoti kutikokó ké'iyinoe ikéneke Vúnae, koane poéhayanemaka yónoku iséneu yoko yâha itíki ítuokeke. ¹¹Kól'inokeneye yunzó'inopi, vo'oku éto'okonu xâne ukeâti óvokuke Kolôe ápeyea puvokókoti xepákukanoe. ¹²Hara ngíxo, vo'oku ápeyea xepákuke ixómoti koyé: "Undi hokoti Poûlu" koyéti. Kene po'ínuhiko: "Undi hokoti Ápolu" koyéti. Kene po'ínuhiko: "Pêturnu nzóko" kóye. Ina apémaka koyúhoti itúkeovo hokoti Kristu. ¹³Yusíkoikopomea haxakexeovo ne Kristu? Undílikopo kuruhúxinovopinoe? Inzákeikopomea yáhikikon? Ako kalíhuina!

¹⁴Íngoro'ixinovo Itukó'oviti vo'oku ákoyea ánjiu xepákukanoe. Poéhane Kiríspu yoko Ngáyu ánjiko. ¹⁵Koeku kó'iyeane, ako xâne motovâti koyúhoyea áhikeovo ya inzáke. ¹⁶Ápepini Étefana koane uhá koeti ovâti óvokuke, ángiumaka nê'e. Ava po'ínu, ákone énjapano. Kutí'ionu koékune nekôyohiko. ¹⁷Vo'oku haina ánjihea xâne pahúkinonu Kristu, itea ngoyúhoyea ne inámati ihíkauvoti omínovike, ene pahúkinonu. Hainámaka ingo'ítukexoti exóneti ikó'itukeu xâne hâna'iti ko'esoneti yara kíveu mêmum, mará'inamo akútea énomone kutí'inoke itóvoti ne xanéhiko. Eneponi acoéneye yûnzo, mani kutí ngixoâti ákoti itúkovoke ne ivókinovovi Kristu ya kuruhúke koíteovo xâne.

Kristu itukóvo xunako Itukó'oviti koíteovo xâne

¹⁸Enepone yuho úti vo'oku ivókinovovi Kristu ya kuruhúke, ya xapa xâne yonópotihikomo ipihóponovokutike, kutí kó'inoahiko hókone xâne ákoti aunáti isóneu. Itea xoko úti, uti koítovone Itukó'oviti, koati hâna'iti xunako Itukó'oviti nê'e. ¹⁹Yoko énomonemaka koéneye ne yuho Itukó'oviti ya emó'uke, enepone koéti:

“Unge'exeatimo éxone ne hâna'itihiko ko'xoneti. Kúteanemakamo ngíxoaku ko'ísoneuya ne hâna'itinoe ko'isóneuti” kôe.

Izâiya 29.14

²⁰Koeku kó'iyeane, ná'ikopohiko ne hâna'iti ko'xoneti yara kúveu mêmum? Ná'ikopohikomaka ne hâna'iti ihíkaxoti koánemaka ne ahükoti ya koyúhoya? Áko'onehiko nê'e, vo'oku enepone kó'exoneya ne xâne yara kúveu mêmum, sá'iri'okopane Itukó'oviti ya koekúti ákoti itóponone.

²¹Ya hâna'iti ko'ísoneuya Itukó'oviti, haina vo'ókuke ne éxone xanéhiko yara kúveu mêmum, kutí'inoke itopónothiko éxea Itukó'oviti. Itea íníoxa Itukó'oviti unáko itúkeovo ya koyúhoyaovo emó'u, itínovoke ya pahúnevo ne xanéhiko kutipoâti, upánini íníxeia pol'ínuhiko xâne itúkeovo kixovókuti hókone xanéhiko ákoti isóneu.

²²Vo'oku poéhane noínea iyupánevoti kahá'a ne jûdeuhiko. Kene ne ngerékuhiko, poéhane itóponea hâna'iti exóneti, ene kahá'a. ²³Itea hane koyúho ûti xapa xâne Kristu yoko ivókinovovi kuruhúke. Enepora ihíkauvoti íkoroko jûdeuhiko, koane íníoxa ngerékuhiko itúkeovo hókone xâne ákoti aunáti isóneu. ²⁴Itea xapákuke ne xâne iháxiupo Itukó'oviti hókea, enepone jûdeuhiko koánemaka ne pol'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu, koati Kristu koyúho ûti, enepone hâna'iti xunako Itukó'oviti koíteovovi, évekoakumaka Itukó'oviti koúhapu'ikea ne hâna'iti kó'exoneya. ²⁵Vo'oku enepone ítukeinovi Itukó'oviti xoko Kristu, íníxone pol'ínuhiko xâne itúkeovo hókone xâne ákoti isóneu, koati hâna'iti anú'ukea kó'exoneya ne xâne yara kúveu mêmum. Koáne enepone koekúti íníxonehikomaka itúkeovo muyá'iko Itukó'oviti, énomone yupihóvo anú'ukea xunako xâne.

²⁶Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, yokómomapíhi kékunoe inâ ihaxíkopi Itukó'oviti héki. Vo'oku ako axú'ina xâne hâna'iti ihíkaxovoti, koane payásotihiko xepákukenoe, koane xe'ixa iríku kalísoti kixoku koéxokexeokono. ²⁷Itea hane noívokoxo ne Itukó'oviti xâne íníxone pol'ínuhiko xâne yara kúveu mêmum itúkeovo ákoti isóneu, motovâti kóteyokeokono ne xâne hâna'iti ko'isóneuti. Koáne, motovâti kóteyokeamaka payásotihiko yara kúveu mêmum, noívokoxoa Itukó'oviti ne xâne íníxone pol'ínuhiko yara kúveu mêmum ákoyea xunáko. ²⁸Kene ne inixóneti ákoyea itúkokonoke, koane puvonéti, yóko'o ne koâti yupihóvoti kalíhuya, enepohikone kutí koeti akó'oti, énomonemaka noívokoxo Itukó'oviti íkorohikea ne yupihóvoti xunáko, uke'exepeati xunáko yoko itúkeovo teyonéti. ²⁹Kixínoakeneye Itukó'oviti maka hákone oxéne iháyu'ikopeovo ne xâne nonékuke. ³⁰Kene itínoe, yaínovone kasásá'iupo Itukó'oviti vo'oku ítukeinovi Kristu Jesus. Énomonemaka poréxo ne Itukó'oviti itúkeovo úkeaku kó'exoneya ûti koane kutí'inoke ponopóvoti ûti yoko sasa'ípoti ûti nonékuke. Énomonemaka kutí'inoke viteóvati ne pahúnevo ûti, ³¹maka akúteane koêku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti xoko kó'iyeaku: “Enepone kahá'ati ápeyea iháyu'iu ya xokóyoke, itukapu ítukeinoa Vínae iháyu'iko” kôe.

Koeku yuho Poôlu koyûho ítuke Itukó'oviti xapa xâne

2 ¹Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, yaneko ngoyuhópoinopeanoe ra ihíkauvoti ukeâti xoko Itukó'oviti, haina kalísotinoe emo'úti ôriti éxeokono veínoam, koane hainámaka kuteâti koyúhoyea hána'iti ko'éxoneti yara kúveu mêmum veínombinoe ngoyúhoyea. ²Vo'oku ngoúsokone inzóneu yanekôyoke ákoyeamo po'i énjokopike, ákoti itukapu koeku Jesus Kristu yoko ivókinovovi ya kuruhúke. ³Yaneko ámbeyeaku xepákukenoe, yupíhovo eómbea kutí ngó'iyea xâne ákoti xunáko. Vo'oku ina njonóno'oko, koane hána'iti mbíkea, ininjoâti ákoyea índa indúkea ne itukéti. ⁴Enepone ngixoku ngoyúhoyea, koánemaka ne ihíkauvoti ngoyúhoinopikenoe, ako akútea yuho hána'iti ko'éxoneti ahúkoti koyúhoyea, itea koati iyúseoti ápeyea njokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koánemaka xunáko. ⁵Kó'inokeneye ngoyúhoyea, motovâti ákoyea itúkapu vo'oku hána'iti exóneti ítuke xâne yara kúveu mêmum kitípino Jesus, itea itúkapune vo'oku xunako Itukó'oviti.

Koêku ne kaná'uti exóneti ukeâti xoko Itukó'oviti

⁶Itea kóyeane koyúhoyea ûti koati hána'iti exóneti xapákuke xâne koukóponovoti ikéneke Itukó'oviti, enepohikone xâne úsotine ikéneke. Yoko ako akútea exóneti kuteâti itóponone xâne éxea yara kúveu mêmum. Hainámaka kuteâti éxone ne koati payásotihiko xâne yara kúveu mêmum, xâne ákotimo oríku uké'yea xunáko. ⁷Itea hara koyúho ûti hána'iti exóneti ukeâti xoko Itukó'oviti ákoti exoâti mekúke, itea kouhápu'ikovotine kó'oyene. Énomone ne úsotine isóneuke Itukó'oviti ukeátinekene tumúneke ápeyea ra mêmum, kaha'aínoviti vitúkeovo hána'iti ihayú'iuti nonéku. ⁸Yoko enepone hána'iti exóneti ngixínopikenoe, ako ápahuina xâne xapákuke ne payásotihiko yara kúveu mêmum iyukínovati isóneu éxea koêku. Eneponi exâhiko, ákoni kuríhuxa ne koati êno hána'iti ihayú'iuti Vúnae. ⁹Yoko koati kuteâti ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koëti:

“Ako xâne noixoâti, ako kamoâti, ákomaka xâne itopónoati isóneu éxea koêku ne koekútihiko koúsokinoake Itukó'oviti ne xâne ákoti omotóvo okovo Itukó'oviti” kôe.

Izâiya 64.4

¹⁰Itea koúhapan'ikinovea Itukó'oviti ya xunákoke Sasá'iti Omíxone ovo'ó koe'éviti. Vo'oku ako ápahuina koekúti ákoti exâ ne Sasá'iti Omíxone. Simóya ne hána'iti isoneûtihiko ya xoko Itukó'oviti ákoti po'i exoâti, éxoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹¹Kene xapákuke ûti, uti xâne yara kúveu mêmum, ako ápahuina exoti isóneu po'i xâne. Poéhane únae ne isoneûti exôa. Kúteanemaka koêku ákoyea exoti isóneu Itukó'oviti ákoti itukapu Sasá'iti Omíxone. ¹²Yoko haina exóneti íhae ra kúveu mêmum ko'ípara ûti, itea koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ko'ípara ûti, motovâti véxeá koeku uhá koëti ne ikó'iparaxovike Itukó'oviti ya hána'iti seánakovi.

¹³ Énomonemaka koyúho ûti xapa xâne. Yoko enepone yuho ûti, haina íhikaxovike xâne hâna'iti ko'éxonetí yara kúveu mêmum, itea íhikaxovike Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Koati xapákuke xâne ovo'ó koékumaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koúhapu'ikea ûti ne kaná'uti kixovókuti koúhapu'ikinovike nê'e. ¹⁴ Enepone xâne ákoti ainámapo xoko Itukó'oviti, ako namúka ne ihíkauvoti ukeâti xoko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Kutí kó'inoahó'e xâne ákoti isóneu. Koati ákoti exína isóneu, vo'oku áko'oyea ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ya xokóyoke kourápu'ikinoati. ¹⁵ Kene ne xâne kuri'ókovati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, íníxoa ponóvoku ne uhá koeti koekúti. Itea xapákuke xâne ákoti acoéneye, ako ápahuina motovâti pónaea isóneunoa ne xâne kuri'ókovati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹⁶ Yoko énomone kuteâtimaka koêku ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Ako itopónoti éxeia isóneu Itukó'oviti. Ákomaka motovâti enékea” kôe.

Izâiya 40.13

Itea anéye ne isóneu Kristu xoko ûti, uti kutipoâti.

Ovóxehiko Itukó'oviti

3 ¹Kene itínoe mbo'ínu xoko Jesus, koati metokeâti kutí ngíxeopinoe yunzó'ixoti xâne ákoti kuri'ákapa ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Ngónoko kutí ngíxeopikonoe yuhó'ixoti xâne hokotí'iko koékuti âha kíxeova, koane kuteâti kalivôno âvoti koati éxone ikéneke Kristu. ²Enepone ngixoku ínzikaxeopinoe yanekôyoke, hane ínzokoa kuteâti koeku leite níkaxeokonoke ne inámatiko kalivôno âvoti íta níkea xúnati nikokónoti. Vo'oku eneponi akutêa koati nikokónoti, nika úsotine xâne, ákoni íteanoe. Yoko anéyeiko âvoyea ítea, vo'oku itínoe xâne hokotí'iko koékuti âha kíxeova. ³Koeku ápeyea xâne xepákukenoe ixómoti iyókovo ítukevo po'ínuhiko xâne koane poé'ainoa isóneu vol'ókuke, koane koeku ápeyeamaka xâne ixómoti orixókoko, hainá'ikopo itínoe xâne hokoti koékuti âha kíxeova? Enepone kixeku itíkivonoe, ákoikopomaka kutí ákoe kixóvoku xâne ákoti ainámapo xoko Itukó'oviti?

⁴ Koeku ápeyea xepákukenoe ixómoti koyé: “Undi hokoti Poûlu” koyéti. Kene po'ínuhiko: “Undi hokoti Ápolu” koyéti, ákoikopomea iyúsea itíkivonoe kutí koeti xâne ákoti ainámapo xoko Itukó'oviti?

⁵ Kutí'ikopo íkitixavi, ûndi yoko Ápolu? Pohúneteoxo uti ovoxe Itukó'oviti koyuhó'iyeteati emó'u, enepone kitíponeneno. Yoko pöhutihiko ovóxe, anêko ítukexeake Itukó'oviti. ⁶Kutí koe undi noâti ne emó'u Itukó'oviti koeku ngoyúhoya xepákukenoe. Ina keno'óko Ápolu ingénepoke ixómoti ovo'íko. Itea poéhane Itukó'oviti porexôa ukóponea ne itukéti. ⁷Iyúseoneikopo ákoyea itúkapu vo'oku noâti, koane vo'oku ovo'íkoati kutf'inoke apêti êho, itea poéhane Itukó'oviti porexôa ukóponea ne itukéti. ⁸Enepone noâti koáne ne ovo'íkoati, kutíkokone nonékuke Itukó'oviti. Yoko pöhutihiko ko'ítuketi, apêtimu námoepo. Hanemo exôa koêku ne námoepo,

kixoku ko'ítukeyea. ⁹ Vo'oku uti kaha'íneati ne Itukó'oviti ya ítukeke. Kene kutí koe itínoe isane Itukó'oviti. Kutí kéninemaka péti koéxepoe Itukó'oviti.

¹⁰ Ya háná'iti seánakonu Itukó'oviti, poréxonu inúnjinoa yoko indúkinoa poéheve ne itukéti, kuteáti koeku koexépukoti péti mbiú kixoáti ítukea ítuke. Ina keno'óko koukóponoati ne itukéti ndúriu. Yoko pohutihiko ko'ítuketi, konókoti kóhiyanaya kixoku ko'ítukeyea. ¹¹ Vo'oku ako yusíka ípiheokono po'i poéheve ákoti itukapu koúkopono ne turiútine. Yoko enepone poéheve ne itukéti ngíxone, énomone ne Jesus Kristu. ¹² Xapákuke koukóponoati ne itukéti, anéko mbiú kixoáti ko'ítukeyea kuteáti koeku xâne iko'ítukexoti únatinoe koekúti kuteáti óro, péhu yoko uhé'ekotinoe uhá'iti mopôi yane koéxepoe. Ina apémaka kuteáti xâne veinoáti koekúti ákoti koati unátiyea, kuteáti tikóti, hí'e yoko tuti exáte. ¹³ Yoko pohutihiko ko'ítukexoti Itukó'oviti, urapú'itinemo kixoku ko'ítukeyea yaneko káxe aukápapu ne Vúnae Jesus Kristu. Yúkumo veínokono koúhapu'ikeokono kixoku ko'ítukeyea ne pohutihiko xâne. Énomonemo kouhápu'ikoa itíkeovo kuteáti xâne veinoáti hí'e ne ko'ítukeyea, áko'o itíkeovo kuteáti xâne veinoáti óro. ¹⁴ Enepone kixoku ko'ítukeyea ne pohutihiko xâne koukóponoti ítuke Itukó'oviti oúkeke ne poéheve, enepo akutéa kixovókuti ákoti itâ yúku oró'okea, apêtimu námoepo xoko Vúnae. ¹⁵ Itea enepo akutéa kixovókuti oro'ókovoti, háná'itimo évonevo, itea kóyeanemo koíteova Itukó'oviti neko xâne, upánini kutí koetimo huvokó kixópoti yúku íteovomo. ¹⁶ Ákoikopo yéxanoe itíkivo sasá'iti óvoku Itukó'oviti koane itíkeovo ovo'ó koépitinoe ne Sasá'iti Omíxone? ¹⁷ Enepo áva xâne kotohíneati ne sasá'iti óvoku Itukó'oviti, itukópinoatimo Itukó'oviti ésa'i ne ítuke, vo'oku koati sasá'iti ne óvoku Itukó'oviti. Yoko koati itínoe ne sasá'iti óvoku Itukó'oviti ngíxone.

Haina exóneti íhae xapa xâne yara kúveu mêmum koitóvovi

¹⁸ Hákikopo yaupú'ikopovo. Koékuti xâne xepákuke inixópvotí itíkeovo koati ko'íxonetí xapa xanéhiko yara kúveu mêmum, haina énomone ne koati kaná'uti exóneti nonékuke Itukó'oviti. Motovâti itóponea xâne ne kaná'uti exóneti, konókoti usó kóyeyea ínixeokono itíkeovo ákoti isóneu ya nonékuke xanéhiko yara kúveu mêmum. ¹⁹ Vo'oku enepone exóneti, opósiu xanéhiko yara kúveu mêmum, ako itíkoake Itukó'oviti, kuteátimaka kó'iyea ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti: "Enepone háná'iti ko'íxonetí xapa xâne yara kúveu mêmum, koati éxone veýópina Itukó'oviti íkorokopea" kôe. ²⁰ Epó'oxo hara koémaka po'íke: "Exoa Itukó'oviti oveâti isóneuke ne háná'iti ko'íxonetí yara kúveu mêmum, itíkeovo ainóvoti isoneûti ákoti itíkovo" kôe. ²¹ Hákikopo iheyú'iko koékuti xâne keyuhoáti itíkeovo énomone hekónoe. Vo'oku uhá koeti koekúti, aínovoo pónepike Itukó'oviti ²² yusíkoti itíkeovo ûndi, undi Poûlu, áko'o Ápolu, áko'o Pêturu. Kúteanemaka koeku uhá koeti ovâti ra kúveu mêmum, koáne ne yápeyiko yara kúveu mêmum, koáne ne pihépi xoko Itukó'oviti. Kúteanemaka koeku ne koekútihiko apêti kó'oyene, koánemaka koekúti keno'ókotikomo

ikénepoke. Aínovone pónepike Vúnae.²³ Yoko Kristu itíko Yúnae. Kene Itukó'oviti, enepone payásoti ya uhá koéti, énomone itúko Únae ne Kristu.

Koéku ne páhoehiko Kristu koyuhó'iyeati emó'u

4 ¹Konokoáti éxea xanéhiko vitúkeovo pohúneti ovoxe Kristu, ûndi yoko po'ínuhiko ko'ítuketi ítuke Itukó'oviti. Kovóxevi Itukó'oviti koyúhoyea ûti xapa xâne ne ihíkauvoti íhae xokóyoke, ákoti exákana mekúke. ²Yoko pöhutihiko ovoxéti, konókoti itúkeovo kuvovóneti úsexeamo ne páhoenokono itúkea. ³Yusíkoti íníxinoe kó'iyeaneye ne ngo'ítukeino Itukó'oviti, áko'o ákoyea ákoeneye, yusíkotimaka itúkeovo po'ínuhiko xâne koené'eye isóneunonu, ako mbepákexina inzóneu nê'e. Muhíkova inzóneupinovo, ákomaka nguvápa nê'e. ⁴Kaná'uti ákoyea ápahuina váhere koekúti njé'onone inzóneuke, itea kóyeane ákoyea ongóyuho tokópeovoxo uhá koeti índuke, vo'oku poéhane Itukó'oviti motovâ koyúhoyea tokópeovoxo, áko'o ákoyea. ⁵Hákoikopo itikóvo xâne húketi isóneuno po'ínuhiko xâne, inixeáti ákoyea aúnatí ítuke koeku ákoyea koati yéxi koéku, vo'oku haina kaxénane yúhoikopeokono xâne. Itea aukápapune ne Vúnae, ínamo kauhápu'ika ne koekútiliko itukókonoti hahákutike, ákoti po'i exoáti yara koeku kó'oyene, koane énomonemakamo kouhápu'ikoa itukóvotiye ne isoneútihiho oveáti isóneuke ne pöhutihiko xâne. Yane ihayú'ikoatimo Itukó'oviti ne pöhutihiko xâne kuteáti motókeyea iháyu'ikeokono.

Saya'íkoa Poúlu ne íhae Koríntu

⁶Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, enepora koati ânja énjokeopinoe yara yúndoe, ínzokoa ngixoku indúkeovo koánemaka kixoku itúkeovo Ápolu, motovâti itúkeovo koeku ûti kouhápu'ikinopea kixó'ekone ne yutoéti koéti: "Konókoti itúkeovo yutoéti emó'uke Itukó'oviti hokokóno, enepone ixikó'okoviti ákoyea kapáyasaka ûti ne po'i xâne koeku ákoyea vitúkoake ne po'ínuhiko" koéti. ⁷Hainá'ikopo kehá'ati íkitixapivo únati ya po'ínuhiko xâne? áko'o ápeikopomea yéxone itíki ákoti itukapu pónepike Itukó'oviti. Ako kalíhuina. Yoko itukovo ke'ipârati, ná'ikopo koeti kepáyasokinovo kutí'yea itepónoati ya xinákoke?

⁸Inípono iséneupinovo kutí ké'iyi ákotine nökone ikéneke Itukó'oviti, inixépovoti itéponine uhá koeti ahái'inopi Itukó'oviti, koane itéponinemaka itíkivo nâti ya xoko Kristu! Yoko ako'ópo vinixápapu, ûndi yoko po'ínuhiko apostulu! Ehá'ani netíxixo kuteáti iséneupinovo, motovâtimaka kahá'ineyeopi ûti xoko Kristu, ûndi yoko nza'íne ítukeke Itukó'oviti. ⁹Itea ya undíke, énjoa itúkeovo Itukó'oviti porexó'ovi vitúkeovo okoti koati ikenétike ya uhá koeti xâne, uti ápostulu, uti páhöe koyúhoyea emó'u. Kutí koe uti iká'aeti iyónókonoti xoko koépekokonoku, koeku komómoponea uhá koeti xâne ovâti ra kúveu mêmum, koánemaka ánju íhae vanúke, enepohikone ovoxe Itukó'oviti. ¹⁰Vo'oku hókea uti Kristu, uti ápostulu, koati uti xâne inixóneti ákoyea isóneu. Kene inípono itínoe, koati inixépovoti itíkivo ko'éxoneti ikéneke Kristu!

Utímaka xâne inixóneti ákoyea itóponone koane ákoyea xunáko, uti ápostulu. Itea inípenonoe, koati inixépovoti itíkivo hána'iti itóponone ikéneke Kristu koane êno xináko, ikítixapovotimaka koati teyonéti! Kene ûti, uti puvonéti.

¹¹ Enepora ûti, uti ápostulu, tukú koeti kó'oyene, uti épeu hímakati koane úne. Ye'ékonemaka ipúpa'ixeá vípovo. Utímaka yehepóke'exokuti. Ákomaka koati vóvoku. ¹² Vivókoponovomaka ko'ítukeyeá ûti, vitúkoti ésa'i nökone ûti. Enepo vihakókono, ako vitúkapina ésa'i ne ihakó'oviti, itea vepeminoa unako koêku xoko Itukó'oviti. Enepo vikoítopenokono kotíveti, vítoa tarú'uxea uhá koêti.

¹³ Enepo apê itukóheoti koeku ûti, itupa'ii kíxoa yumópea ûti, voposíkoti unatípinokoko visóneu. Tukú koeti kó'oyene, ya isóneunovi xanéhiko ákoti êxa Itukó'oviti, uti kuteáti sipurákineti, uti ápostulu. Utí kutí koeti koekúti kuréti yupihóvoti kótirinayeokono.

Enéko Poûlu ne íhae Koríntu

¹⁴ Haina ngahá'ati ngóteyokeopinoe ngixínopikeneye yara yúndoe, itea enengópiti vo'oku kutí ngixópinoe koati nje'éxaxapa ákoti omotóva ongóvo. ¹⁵ Yusíkoti yupíheovo enó'leya ihíkaxopiti ikéneke Kristu, itea poéhaxo ne itukópitinoe xe'éxaxapa. Yoko énomone ra yuhó'ixopiti, vo'oku undíne koyuhó'inopi koeku Kristu Jesus enepo inâ kitipôa.

¹⁶ Injíko'okopinoekopo héki ngixoku nzókea Itukó'oviti. ¹⁷ Énomonemaka kutí'ino mbahukínopitinoe Timóti, enepone po'etu xoko Jesus, enepone kutí ngíxonemaka nje'êxa ákoti omotóva ongóvo. Koati kuvovóneti nê'e, yuixóvoti ko'ítukeino Vúnae, koane huvo'óxopitinoemo puyákoponeova yokóvo ne ngixoku nzókea Kristu Jesus, kuteátimaka ínzikaxea ya uhá koeti yónongu ya pohutihiko imokóvokuti nzímoku.

¹⁸ Anêko xâne kapayásokopovoti xepákukanoe po'okoâtihiko ákoyeamo naínjapanapinoe. ¹⁹ Itea ákomo áxu'ikene, noinjóponopitinoemo enepo itukapu ahá'inonu Itukó'oviti. Yane enjoâtimu ápeyea xunáko neko kapayásokopovoti itúkeaxo kuteáti neko yûho, áko'o itúkeovo pohúnneti koyuhóheoti ákoti xunáko itúkea. ²⁰ Vo'oku enepone vitúkeovo xanena Itukó'oviti yonópoti natíxokuke, haina pohúnneti koyúhoyea ûti, itea konókoti ipúhikea xunako Itukó'oviti ya kixoku vitúkeovo. ²¹ Kutí'ikopo kehá'anoe? nzímea xepákuke orínjeopimo? áko'o itupa'ii ngíxeopimo kuteáti koeku xâne ákoti omotóvopinoe okóvo.

Koeku xâne kutípoti Jesus koesáyu'ixoti kixoku itúkeovo

5 ¹ Koati apêti koyuhópitinoe ápeyea xâne xepákukanoe ákoti sayá'íkapeapa ne úhepune mûyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno. Yoko enepora ákoyea káyusea kixoku itúkeovo, koati yupihóvoti koêku, ákotimaka kámeaku ûti kuteáti, muhíkova xapa xâne ákoti êxa Itukó'oviti. Hane ngíxo vo'oku ápeyea ixómoti kapíne énoxaka. ² Yoko inípenonoe, uhepee kóye iséneu! Ako kalshuina ikétivexinoe iséneuke ne válhere koekúti xepákuke. Mani kenokoâtinoe ikétivexi,

motovâti kópuhikeokono xepákuke ne yupihóvoti vâherexea ítuke. ³Kaná'uti ángol'yea yâko xepákuke, itea ya isoneútike, kóyeane kutí kó'iyea ambêti xepákuke. Epó'oxo ngoyuhó'inopitine inzónneunoa kutí'iyea ambêti ya: Koati pahukóvoti ne kixotíneye ítuke. ⁴Hara ngixópinoe ya iháke Vúnae Jesus: Enepo he'uxínapa ra koekúti, kutí koetímakamo ambêti xepákuke, koane apêtimakamo xunako Vúnae Jesus yoúkeke. ⁵Yane képuhika xepákuke ne ákoti ikatívexa isóneuke ne vâhere ítuke. Kirí'akamaka Satánae komóhiyea mûyo, motovâtimô eópea itúkeovoxo koati pahukóvoti koane kóyuseopeovomo, motovâtimaka ápepeamo xapákuke ne kasásal'iupo Itukó'oviti yaneko káxe aukápapu Vúnae.

⁶Ako aúnati ne iséneupinovono, ikitixapovoti xâne koati únati kóyeku ikéneke Vúnae ákoti konokínovopitinoe. Ákoikopo yéxa koêku ne pahunévoti itúkeovo kuteáti kalihú koeti kohiyákopeti pâum heú kínea kohiyakea ánahi? ⁷Kiríkapaikopo ne uhá koeti kúxoti kixeku itíkivo, enepone kutí koeti kohiyákopeti xepákuke, motovâti itíkivo inámati masa ákoti kohiyákoati. Yoko énomone kénenoeye koeku itíyopea ne pehúnevo. Vo'oku enepone Páskoa, usóne kixó'ekone xoko úti koeku ivókinovovi Kristu, enepone kutí kixonéti kali xe'ixa su'uso koépeuti ya Páskoa, ésalí itíyopea pahunévoti. ⁸Vokóyuineikopo kuteáti koêku ya kaxena Páskoa. Itea enepone kixoku kóyuiyea úti, ako yusíka itúkeovo ya kúxoti kixoku vitúkeovo, enepone kutí koeti kohiyákopeti. Énomone ne vâherexea vítukeino po'inu úti yoko po'ímaka vâhere vítuke. Itea hara vitúka kixoku kóyuiyea úti, vitúkeovo xâne ákoti semekékexa, koane pónea uti kixoku vitúkeovo. Énomone akútea ne osó'iuti pâum ákoti kohiyákoati, koyuípeti ya áyui Páskoa.

⁹Ya po'íke yúnndoenoji yanekôyo, mbahúkopinoe ákoyea yánahixapa ne xâne ákoti kayúsea kixoku itúkeovo, kapíneti ákoti itukapu koati múxone. ¹⁰Itea haína xâne yara kúveu mêmum ákoti êxa Itukó'oviti ne ngíxo, enepohikone kapíneti ákoti itukapu koati múxone, koáne ne xâne ixómoti ipupákino isóneu kahá'yea enó'iyea tiûketina, yóko'o ne ómevoti, koánemaka ne xâne kuvóvoti sânduhiko. Vo'oku eneponi itukápahiko ne xâne yara kúveu mêmum ákoti êxa Itukó'oviti ne ngíxo, mani konokoâti ipíshikopi ra kíveu mêmum motovâti ákoyeani yánavakaxapa. ¹¹Itea hane itukóvo ne xâne ngixínopikenoe ákoyea yánavakaxapa, enepone koyúhoti itúkeovo po'inu úti ya xoko Jesus, itea kóyeane vâherexea kixoku itúkeovo. Énomone ne kapíneti ákoti itukapu koati múxone, koáne ne ixómoti ipupákino isóneu kahá'yea enó'iyea tiûketina. Énomonemaka ne xâne kuvóvoti sânduhiko, koáne ne vâherexokenati yuhó'ino po'inu xâne, koánemaka ne kohíhikenati, yóko'omaka ne ómevoti. Xâne koetíneye kixoku itúkeovo koyúhoti hókea Jesus, muhíkova íniki hako kalihú'ina.

¹²Hainá'ikopo xâne ákoti itukapu po'inu úti xoko Jesus ngónoko énjokea itúkeovo pahukóvoti koane nzayá'ikea. Itea enepone po'inu úti xoko Jesus, hainápo koati konokoâti yéxoki itúkeovo pahukóvoti koane seyá'iki. ¹³Kene enepone xâne ákoti itukapu po'inu úti xoko Vúnae, Itukó'ovitimo exôa kíxoaku nê'e. Képuhikapaikoponoe ya xepákuke ne vaheréxoti ítuke.

Nókone kó'yea apê évotikokoke ne kutípotihiko Jesus

6 ¹Enepo apê yévitikokoke, ákonoemea tíyapana yómikoko yuhókvokutike nonékuke xâne ákoti asasá'i ítuke nonékuke Itukó'oviti? Na koeti ákoino yámanoe nonékuke po'inu ûti, kasás'a'iupo Itukó'oviti, motovâti enékekono? ²Ákoikopo yéxanoe itúkeovomo ûti, uti kasás'a'iupo Itukó'oviti yuhókvopamo ne xanéhiko yara kíveu mêmum vo'oku kixoku itúkeovo? Koeku itúkeovomo énomone yíhoikopo, na kíxeaye ákoyea yéxanoe kíxeaku ne kálifhuti koekúti xepákuke? ³Ákoikopomaka yéxa itúkeovo útímaka yuhókvopamo ne ánjuhiko íhae vanúke, enepohikone ovóxe Itukó'oviti, vo'oku kixoku itúkeovohiko? Ínapomo hako yexoânoe kíxeaku kíxekuxi ne kálilhunoe koekútihihi kuteâti tokópone ûti itukovo káxe. ⁴Itea enepo apê koekúti kuteâti, hane iyénoanoe xoko xâne ákoti itukapu xanena Itukó'oviti, enepohikone ákoti yána êgerezake. ⁵Ákoikopo ápahuina xâne ko'isóneuti xepákukenoe motovâti enékeopinoe, itínoe kutípoti Jesus? Metókeanoe enepo kateyákapi ra yúnzo! ⁶Ya koékuni yómi ne koekúti xapa xanena Itukó'oviti ya êgerezake, ponó kixékokonoe yuhókvokutike enepo apê kixékokoku, yomokókoti nonékuke xâne ákoti akutipo Itukó'oviti.

⁷Póhutine ápeyea kixékokokunoe, iyúseo ápeyeako hána'iti nékone ikéneke Jesus. Mani unatíne sikovó ké'iyi apê vaheréxinopiti ítuke. Manímaka unatíne yévokivo vo'ókuke. ⁸Itea ya koékuni ké'iyineye, ainovó koe itínoe vaheréxinoa ítuke ne po'i xâne. Ainovó koe itínoemaka koesáyu'ixo koeku po'ínu xâne. Yoko inípono itúkeovo koati pe'ínuhiko xoko Jesus ne kíxeneye. ⁹Ákoikopomea yéxa ákoyeamo yanapa natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ne xâne vaheréxoti ítuke? Hákonoе yaupú'ikopovo yarâ'a, vo'oku ákomo pihápaya ne xâne koesáyu'ixoti kixoku itúkeovo, kapíneti ákoti itukapu koati múxone, koánemaka ne xâne kuvóvoti sándezhiko. Áko'omakamoya ne xâne aupú'ikotti múxone, kapíneti múxone po'i xâne. Kúteanemaka koéku ne hóyeno senoxóvoti, koánemaka ne hóyeno ikoyénoxovoti po'ínu hóyeno. ¹⁰Áko'omakamoya ne ómevitihiko yoko xâne ipupákinoti isóneu kahá'yea enó'yea tiûketina, koane kohíhikenati. Kúteanemaka koeku xâne yómoti váherexino emó'u po'ínuhiko xâne, yoko xâne yómoti hú'uxea ítukevo po'i xâne. Ákomo yanápahiko natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke kuteâti nê'e. ¹¹Yoko ápe nóvo koetíneye kixoku itúkeovo xepákuke. Itea kó'oyene, itínoe kasasá'uti, itínoemaka haxakínovoti Itukó'oviti itúkeovo xanéna, koane penópovone nonékuke Itukó'oviti vo'oku ítukeinovi Vúnae Jesus Kristu koánemaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti.

Iháyu'ikeokonoke Itukó'oviti ra koxe'u ûti

¹²Koékuti ínijone unátiyea indúkea, motóva indúkea. Kaná'uti nê'e, itea haina uhá koeti koekúti porexó'ovi unako koeku ûti. Kaná'uti motó'yeova

indúkea koêkuti ínijone unáko indúkea, itea kóyeane ngóhiyanayeovo, mará'inamo áyanzikapa indúkea, hákonemo indôa nguríkea.¹³ Enepone nikokónoti, ápeino vo'oku íhaku nika ûti. Kene enepone íhaku nika ûti, ápeinomaka vo'oku nikokónoti. Itea apêtimu hunókoku nê'e, vo'oku koêkutimo káxe, uke'éxoatimo Itukó'oviti ne koekútihi hiko kuteâti. Itea pô'iti koêku ne muyo ûti. Haina apeínoti kapinehí kínea ûti ákoti itukapu koati múxone ûti, itea hane ápeino itúkeovo iháyu'ikovope Vínae, yoko ovo'ó kó'iyeovimaka Vínae.¹⁴ Itukó'oviti, enepone koexépukopati ne Vínae Jesus ukópea xapa ivokóvoti, koexépukopatimakamo ra koxe'u ûti ya xunákoke.

¹⁵ Ákoikopo yéxa itúkeovo ítuke Kristu ne miûyo? Maní'ikopomea motovâti iyóneam ne ítuke Kristu xoko senohí koêti, mborexoâti ikó'itukexea senohí koêti? Ako kalíhuina! ¹⁶ Ákoikopomaka yéxa itúkeovo pôhutipone mûyo ne hóyeno xoko mohíti sêno enepo yuhó'ixoa? Koati kaná'uti kó'iyeaneyeye, vo'oku hara kôe emo'u Itukó'oviti: "Pôhutipone mûyo ne pi'âti" kôe. ¹⁷ Kene koêkuti kuri'ókovoti Vínae Jesus, koati pôhutiponemaka xokóyoke.

¹⁸ Yahíkuxipa ne pahunévoti kuteâti nê'e, enepone ákoyea sayá'ikapeapa xâne ne úhepune mûyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno. Vo'oku uhá koeti koêkuti po'i kó'iyeovoku pahúnevo xâne, haina muyókuke itúkeokono ne pahúnevo. Itea enepone xâne ákoti saya'ikapeapa itúkea kuteâti, koati muyóne itükino vâhere. ¹⁹ Ákoikopomaka yéxa koeku miûyo itúkeovo óvoku ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone ovo'ó koépitinoe, páhoenopimaka Itukó'oviti? Hainá'iko itínoe exópo koêku, itea énomone exo kêku. ²⁰ Vo'oku kohépiti ne yésalí pôreupo Jesus. Yusikóneikopo itúkeovo iháyu'ikovope Itukó'oviti ne miûyo.

Yuhó'inoa Poûlu ne íhae Koríntu vo'oku kazaméntu

7 ¹ Kuteâti neko yépemonukeno yítoke, hara koe inzóneunoa: Enepone ákoyea okóyeno ne hóyeno, únati nê'e, haina vâhere. ² Itea vo'oku ú'uso kóyeyea ákoyea sayá'ikapeapa xâne ne úhepune mûyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno, unatíne ápeyea koati yêno ne pôhutihiko hóyeno koánemaka îma ne pôhutihiko sêno. ³ Enepone koyénoti, ako yusíka ákoyea itükina úhepune mûyo ne yêno, vo'oku koati ko'ímainokene ne sêno. Koánemaka ne sêno, ákomaka yusíka ákoyea itükina úhepune mûyo ne îma. ⁴ Vo'oku enepone ko'ímati, ako yusíka poéhayeane akahá'a, ina itukína âha ne îma, itea kahá'aya îma exoâmaka. Kúteanemaka koêku xoko hóyeno apêti yêno, haina poéhayeane akahá'a exôa, itea kahá'aya yêno exoâmaka. ⁵ Hako kema'âyikokoa nê'e, poéhane itukapu kutikokó koinôâti iséneu ákoyea itíka ya kúveu ye'á koeti káxe, vo'oku kehá'ayi yíxivoxo itíki orásau, itínoe pi'âti. Itea hákomaka yupihovó kixeánoe kékxu'ikenexi, mará'inamo hixápapi Satánae, enepo hako'óne itêa ne ákoyeanoe itíka.

⁶ Enepora yûnzo, pohúneti enjókopitinoe inzóneunoa, kene haina páhoenopi Itukó'oviti ké'iyeaneyeye. ⁷ Ya inzóneunoake, mani únateoxo akutêa ngoêku ákoyea yênom ne uhá koeti hóyeno. Itea anêko kíxoaku

Itukó'oviti ne pôhutihiko xâne. Yoko ako akútikoko koeku uhá koeti xâne. Pó'iti koeku po'ínuhiko koánemaka po'ínuhiko.

⁸Kene ya xoko âvoti múxone yoko xoko ivokóvoti múxone, ínинjo unátiyea kóyeyeane kuteâti ngoêku. ⁹Itea enepo hakô'o itoâhiko, unatíne opósikea múxone yaneko ixómoyea kóxuna'ixovo îtukeovo itoâti.

¹⁰Kene xoko apêtine múxone, anéye páhoenoa Vúnae itúkea, kene haina pohúneti inzóneunoa. Énomone ne ákoyea yusíka kuríkea ìma ne ko'ímatine. ¹¹Itea itukovo kurikoâtine, konókoti pôhuxeoovo ákoti oko'ímapo, áko'o aúkopeovo xoko ìma. Kúteanemaka koêku ne hóyeno koyénoti, ako yusíka kuríkea yêno.

¹²Kene ya xoko po'ínuhiko, ako yuho Vúnae Jesus vo'ókuke, itea hara kôe inzóneunoa: Enepone po'inu ûti xoko Jesus apêti yêno ákoti akutipo Jesus, ako yusíka kuríkea itukapu úhepeti isóneu yêno óvoheixeia xokóyoke. ¹³Kene ne sêno apêti ìma ákoti akutipo Jesus, ákomaka yusíka kuríkea, koeku úhepeyea isóneu ìma óvoheixeia xokóyoke. ¹⁴Vo'oku xoko sêno kutípotine Jesus apêti ìma âvoti háka Jesus, haina koekuti ákoti asasá'i xoko Itukó'oviti ne itúkeovo komuxónekokoti, ínapo okonóko kotóhineopea itúkeovo komuxónekokoti. Koati sasá'iti, vo'ókuke ne yêno kutípoti Jesus. Kúteanemaka koêku xoko hóyeno kutípotine Jesus apêti yêno âvoti háka Jesus, kóyeyeane itúkeovo sasá'iti xoko Itukó'oviti ne itúkeovo komuxónekokoti, vo'ókuke ne hóyeno kutípoti Jesus. Enepo hákoti koené'eye, ákoní asasá'i ne xi'íxaxapa, itínoe apêti múxone âvoti háka Vúnae. Itea koati kaná'uti itúkeovo ainóvoti sasá'iti ne xi'íxaxapa. ¹⁵Kene xâne ákoti akutipo Jesus, enepo hákoti kahâ'a óvoheixeia xoko múxone kutípoti Jesus, unatíne pihópea. Koené'eye, ákone okónokoa po'inu ûti xoko Jesus, áko'o mokexa ûti ísu'okeovoiko múxone, vo'oku iháxikinopikeneno Itukó'oviti héki, kaha'añnopiti yóvoheixi kásatike isoneûti. ¹⁶Vo'oku ako yéxa, itínoe sêno, ítimo ne ìme hokópea Jesus enepo yakamá'a óvoheixeia xikóyoke. Kúteanemaka koêku itínoe hóyeno, ako yéxa ítimo ne yîno hokópea enepo yakamá'a óvoheixeia xikóyoke.

¹⁷Enepone pôneake Itukó'oviti kóliyea ne pôhutihiko xâne inâ ihaxíko hokópea, énomoikone ákoeneye péhutinoe. Koati énomone koéneye mbáhoeno xanéhiko ya uhá koeti koékuti imokóvokuti yónongu. ¹⁸Enepo áva xâne xepákuke sirkunsidá koetíne tumúneke iháxikea Itukó'oviti, hako yonôa isóneu ípokeovo, únatiné kuteâti kóyeku. Kúteanemaka koêku enepo áva xâne ákoti sirkunsidá akôe tumúneke iháxikea Itukó'oviti, únatiné kuteâti kóyeku. Hako yonôa isóneu. ¹⁹Vo'oku enepone sirkunsidá kóliyea xâne, koáne ne ákoyea sirkunsidá ákoe, ako itópoínovike nê'e. Itea hane konokóvoxo xoko ûti vitúkea páhoenovi Itukó'oviti. ²⁰Pôhutihiko xâne, ákoyeneye kuteâti koêku inâ ihaxíko Itukó'oviti hokópea. ²¹Itukovo iti akaúti inâ ihaxíkopi Itukó'oviti, hako yonôa iséneu vo'ókuke. Itea imihé'aka yoxéne ítivoa ne itíkivo akaúti, únatinakaya. ²²Vo'oku enepone akaúti iháxiu Vúnae hokópea, koati itóvotine xoko Vúnae, koeku ákoyeane itúkapu

ákau váhere kixovókuti. Kene enepone xâne ákoti itukapu akaúti inâ ihaxíkoia Vúnae hokópea, ovóxepone Kristu kól'oyene. ²³ Koati porexópovotine ésa'i ne keítivokononoe. Ákoikopo yusíka itíukeovo xâne yara kíveu mêmum exéa kêku, kutí'iyea itínoe ákau. ²⁴ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, kuteáti kêku inâ ihaxíkopi Itukó'oviti hekópi péhutinoe, énomoikone yákoene ikéneke Itukó'oviti.

Enékekonoke ne âvoti múxone vo'oku kaxena kotíveti koekúti

²⁵ Kene ne ârunoehiko âvoti íma, ako yuho Vúnae Jesus koêku râ'a ya páhoenovike vitúkea. Itea ngoyuhó'inopeatinoe inzóneunoa, undi xâne motokeáti kúveovokono isóneunoa vo'oku seánakonu Itukó'oviti. ²⁶ Íninjoa unátiyea kóyeyeakone kóyeku ne xâne, ákoti apásika múxone, vo'oku tiú'itine ra káxehiko símokune ûti. ²⁷ Itea itukapu apêtine yíno, hako kirikôa. Kene itukapu âvoti yíno, hako yoposíko kéyenoyi. ²⁸ Itea enepo yokoyéno, ákomo pehúkapu. Koánemaka ne ârunoe, enepo okó'íma, ákomo pahúkapu. Itea kóyeanemo enó'iyea tiú'iti koekúti vékokuhiko ne komuxónekokoti. Yoko mani anjá'inopinoe ákoyea vika tiú'itike koekúti.

²⁹ Koati ngixópitinoe, itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, ákoyeanemo axú'ina kaxena ûti motó'iyeovaku ko'ítukeino uti Vúnae. Konókotikopo kutí kó'iyea ákoti múxone ne apêti yêno, motovâti yuíxeovo ítukexeake Vúnae. ³⁰ Hainámaka pöhutinehiko nê'e ngíxo, itea kúteanemaka ne ikaxú'itihiko okóvo. Hako itukovo énomone yónoheixo isóneu, itea kutí ákoe ákoti aikáxu'i okóvo. Koánemaka ne xâne elóketi okóvo, hako itukovo énomone yónoheixo isóneu, itea kutí ákoemaka ákotihiko aelóke okóvo. Kúteanemaka ne vanéxotihiko, hako itukovo váneu yónoheixo okóvo, itea kutí ákoe ákotihiko váneu. ³¹ Epó'oxo koêkuti kixovókuti yara kíveu mêmum vikó'itukeu, hako itukóvo énomone yuíxovoxo ûti, itea kutí ákoe ákotimaka itukapu vikó'itukeu. Vo'oku enepora uhá koeti noíxone ûti yara kíveu mêmum, ákomo oríko uké'yea.

³² Yoko enepora koâti anjá'inopinoe, énomone ákoyea ixomo ipúpakina iséneu ne kixovókuti yara kíveu mêmum. Vo'oku enepone ákoti múxone, koati apêti oxéne yuíxeovoxo ítukexeake Vúnae, oposí'ixoti kixoku ikó'elokexea okovo Vúnae. ³³ Itea enepone apêtine yêno, koati kixovókuti yara kíveu mêmum yónoheixo isóneu, koeku opósi'ixa kixoku ikó'elokexea okovo yêno. ³⁴ Énomone pi'á kó'ino yónoheixoku isóneu.

Kene ne sêno ivokóvoti íma, koánemaka ne âvoti íma, koati motovâti yuíxeovo ítukexeake Vúnae, koane kuri'okeovo Vúnae, herú kixoti isóneu koane mûyo itúkeovo sasá'iti ikó'itukeu Vúnae. Itea enepone ko'ímati, koati kixovókuti yara kíveu mêmum yónoheixo isóneu, vo'oku opósi'ixa ikó'elokexea okovo íma.

³⁵ Ngixínopikeneye, ngahá'ati nzuvó'oxeopinoe, kene haina ngahá'ati indópeopi. Koati ngaha'añopiti péni kixeku itíkivo. Ngahá'amaka nzuvó'oxeopinoe itíkivo haxakínovoti ítuke Vúnae, ákoti po'i yónoku iséneu.

³⁶ Kene ne homoêhou kahá'ati itúkea kuteâti ne yunzómeku, itea puvâti itúkeovo tiú'itino noívana enepo hákoti okoyénoa, vo'oku pihínone anú'ukea kuteâti yé'akeye xoénaena mani ko'ímayea, epó'oxo inixâ homoêhou kónokea koévesekea neko inúxoti yuhó'inoa, koane akahá'aiko kóyenoyea, ako koêku. Motóva kóyenoyea, áromo pahúkapu. ³⁷Itea enepo áva isóneuke homoêhou ákoyeanemo okóyenoa, epó'oxo inixâ ákoyea okónokoa ómea tumûne ne kóyenoyea, koane inixâmaka íteamo ne kixóvoku pôhuxxeovo, ako yuvâti koeku usó'iyeane isóneu ákoyeanemo okóyenoa ne noívana. Únatimo akoéneye. ³⁸Yane, enepone koyenoâti ne noívana, únati koêku. Kene ne ákotine okoyénoa, unatíneexo koêku.^a

³⁹Enepone sêno ko'ímati, koeku ávoya ivákapu îma, ako yusíka kuríkea îma. Itea enepo ivakápu îma, motóva ko'ímapea po'i hóyeno, koêkuti áha. Itea konókoti itúkeovo hóyeno kutípoti Vúnae. ⁴⁰Yoko kóyeane inzóneunoa unátiyeamo koêku enepo hákoti ko'imápo. Koati ininjoâtimaka itúkeovo xokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti úkea inzóneunoa ra koekúti.

Koeku nikokónoti ikó'iparaxokonoke sânduhiko

8 ¹Kó'oyene, ngoyuhoâtko koêku ne nikokónoti ikó'iparaxokonoke sânduhiko. Uhá koeti ûti, víníxoa póngueovo visóneunoa ne koekúti. Itea enepone víñixa póngueovo visóneunoa, kapáyasokeovo xâne poréxo. Itea enepone kixoku vitúkeovo poréxoti po'ínuhiko xâne koúkoponeovo ikéneke Itukó'oviti, énomone ne ákoyea omótovokoko vokóvo. ²Enepone xâne inixoâti póngueovo isóneunoa ne kixovókuti, kóyeane ákoyea itápana heú kínea éxea ne mani nökone éxea. ³Kene ne xâne ákoti omotóvo okovo Itukó'oviti, koati éxone Itukó'oviti nê'e.

⁴Kó'oyene, kuteâti ne nikokónoti ikó'iparaxokonoke sânduhiko, véxoa ákoyea itúkapu kaná'uti kixovókuti ne sându. Vo'oku poéhaxo ne koati kaná'uti Itukó'oviti, ako po'ínu. ⁵Kaná'uti ápeyea kixovókuti ya vaníkeke koánemaka ya poké'ike, hókone xanéhiko, ákoti itukápa ne kaná'uti Itukó'oviti, vo'oku êno hokonéti kuteâti. Yoko enepohikone xâne hokoâti, "Itukó'oviti" kíoxa íhaxe, koane "Únae" kíxoamaka. ⁶Itea xoko ûti, poéhaxo ne koati kaná'uti Itukó'oviti, Há'a ûti, enepone pahukoâti apé

^a.**7.36-38** Ako iyúsea koêku ya emó'uke ngerêku itúkeovo so'íxoti noívuna ne ârunoe, áko'o há'a ne ârunoe. Aínovo motovâti. Énomone ákoino akútikoko koêku ya uhá koeti Bíbilea. Ya po'íke Bíbilea hara kôe: "³⁶ Itea itukovo apêti inixoâti ákoyeamo aúnatí xoko ihíne anú'ukea yé'akeye xoénaena mani ko'ímapa, yoko inixâ há'a ra ârunoe kahá'ayea ko'ímayea, motóva ikó'imaxeia akahá'a. Haina pahukóvoti oko'íma. ³⁷ Itea itukovo itoâti ihíne ákoyea okó'ima, epó'oxo enepo hákoti úsotine yuhôti ikó'imaxeokonomo, koane atiú'ixo isóneu há'a unátiyea kíxeaneyé ákoyea iká'imaxa ihíne, koati únati koêku akoéneye ítuke. ³⁸ Yán'e, enepone iko'ímaxoti ihíne, únati ítuke. Kene enepone ákoti ika'ímaxa, unatíneexo ítuke."

kó'iyea ne uhá koeti koekúti. Kene vitúkeovo ovóxe, énomone vápeino. Poéhaxomaka ne Vúnae, enepone Jesus Kristu. Énomone évekoia Itukó'oviti itíkea uhá koeti koekúti. Énomonemaka úkea vápeyea.

⁷Itea ako uhá ákoe xâne exoâti ra kixovókuti véxone. Vo'oku ápe xâne ênoti xoénae kúveovo sânduhiko. Yoko enepone nikokónoti ikó'iparaxokonoke sându, tukú koeti kó'oyene enepo nikôa, kutí kó'inoa pahukóvoti, vo'oku itúkeovo ikó'iparaxokonoke sându inúxotike. Yane vo'oku ákoyea itápana pônea isóneunoa, koati eópoti itúkeovo pahukóvoti enepo nikôa, koane ikópiti'ikopovo vo'óuke. ⁸Itea haina nikokónoti exoâmo sasá'iyea ûti nonékuke Itukó'oviti. Koêkuti koêku, enepo nikâ ûti, áko'o ákoyea níka ûti, ako vêvakapu, koane ákomaka itópoinovike nonékuke Itukó'oviti.

⁹Itea enepone ínixinde motó'iyeova níkeokono uhá koeti koekúti, koane enepone níki koekúti kuteâti, neíxapu mará'inamo késayu'ixa po'ínu xâne ákoti acoéneye isóneunoa, enepone aínati kóhiyanavo. ¹⁰Vo'oku itukovo apêti xâne noixópiti imókovokuke xâne kuvóvoti sânduhiko, keha'íneatihiko níki, iti ko'êxonetí ya ítukeke Itukó'oviti, ákoikopomo ínixa po'ínuhiko xâne aínati kóhiyanavo yusíkeamaka níkea nikokónoti kuteâti, upánini ínixeia ya isóneuke ákoyea aúnatí? ¹¹Yane enepone itíkivo ko'êxonetí ítukeke Itukó'oviti, koati énomonemo ikoróko pe'ínu ikéneke Jesus, enepone aínati kóhiyanavo. Yoko koatímaka xâne ivókinovike Kristu nê'e. ¹²Koeku kó'iyeaneyeye pehúnevo yokó'okiti isóneu ne po'ínu ûti aínati kóhiyanavo, koatíne Kristu vâherexino ítike. ¹³Énomone ngó'ino: Itukápuikopo vo'oku níngeara nau hó'openo ingorokino mbo'ínu, ákonemo níngearaku nê'e, maka hákone ingorókoia.

Púva itúkeovo avaha xâne íkamone emo'u Itukó'oviti ne Poûlu

9 ¹Koati kaná'uti motó'iyeova indúkea koekúti ínijone unátiyea, haîna? Hainâra koéneye. Kúteanemaka koêku kaná'uyeaxo indúkeovo ápostulu, páhoe Vúnae koyúhoya emó'u xapa xâne. Koane kaná'utimaka noínjea Vúnae Jesus ya ungékuke. Yoko kaná'utimaka itíkvionoe echo ngo'ítukeino Vúnae. ²Yusíkoti ínixeia po'ínuhiko xâne ákoyea indúkapu ápostulu, itea koati kaná'uti indúkeova xepákukenoe. Enepone kitípi yûnzo koeku Jesus, koati énomone koyuhónu kaná'uyeia indúkeovo ápostulu. ³Énomonemaka indúko yumómbeake ne xâne koemóke'enuti, koyúhoti ákoyea indúkapu ápostulu.

⁴Koati motokeâti kolíparayeá ûti nikokónoti yoko vêka, ûndi yoko nza'ínehiko, koeku vomínopinoe emo'u Itukó'oviti, haîna? Hainâra koéneye. ⁵Koatímaka motokeâti ápeyea sêno kutípoti Jesus, yeno ûti, motovâtimaka xané'iyeovi koêkuti vónoku, kuteâti koeku Pêturu koáne ne po'íhiko ápostulu yoko ámeno Jesus. ⁶Áko'o, xapákuke ne koyúhotihiko emo'u Itukó'oviti, kutí'inopinoe poéhanemea ûndi yoko Mbaranâbe konokô ko'ítukeyea vitúkea ésa'i nika ûti? Ako kalfhuina kó'iyeaneyey.

⁷Noixó íxeia húndaruhiko. Ako ápahuina húndaru pahoéti xapa isukókoti konókoti poréxopea ésa'i nökone. Kúteanemaka koêku ne xâne nôti. Ako ápahuina xâne noti xuve úva, ákoti nikâ ne ha'i nône. Ákomaka ápahuina xâne apêti óyonone, kuteáti vakána, ákoti arekêa leítena ne óyonone.

⁸Enepora ínzokoake, pohúnetimea isoneu ngíxone kuteáti kixoku itúkeia isóneu ne xanéhiko yara kúveu mêmum? áko'o anékomea yútoe Muîse kuteáti yane Ponóvoti Kixovókuti emó'uke Itukó'oviti. ⁹Hainâramaka kôe yútoeke Muîse. Énomone ne koêti: "Hako ike'áki pâho ne vûi enepo huval'áxapi ókonuheinopea ne itóvtine hal'i tiríku" kôe. Poéhaneikopomea vûi yóno isóneu Itukó'oviti kó'inokeneye yûho? ¹⁰áko'o utímaká kíxo kó'inokeneye ne yutoéti. Koati iyúseoti itúkeovo utímaká kíxo ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti. Noixó íxeamaka xâne varereôti poké'exa. Itukinoake ne itukéti, koati kuxoíxoati ápeyeamo êho. Kúteanemaka koêku ne veyoti ñhae isáne. Konókoti itúkeovo kuxoâti ápeyeamo êho kuti'inoke itukoâti ne itukéti. ¹¹Koeku itúkeovo emo'u Itukó'oviti nô tûti xepákukenoe, ákonikopomea omótova kúxea ûti keúsokinovi nökone ûti? ¹²Koeku keúsokinoa nökone ne po'ínuhiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti simópitinoe, ínapoxo hako motokêa kíxeokononeye ûti.

Itea ako vakáha'a vitúkeovo yávahanoe. Vítoa uhá koêti ne tiú'iti koekúti vékoku ûti, kaha'âti ûti ákoyea vitápapinoe kitípi ne inámati ihíkauvoti vomínopike koyúhoti koeku Kristu. ¹³Yoko yéxoanenoe koêku ne ko'ítuketi sasá'iti ituke Itukó'oviti ya témpuluke, itúkeovo énomonemaka ukínoa námoe. Koáne ne inuxínotihiko itukéti omâti átake ne ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti, koati xoko iparâti átake ukínoamaka níka. ¹⁴Kúteanemaka koêku yuho Vúnae vo'óuke ne koyuhoâti ne inámati ihíkauvoti ukeâti xokóyoke. Pahúkoamaka Vúnae itúkeovo vo'oku koyúhoyea emó'u ápeinoa námoe, koúsokovope nökone.

¹⁵Itea tukú koeti kó'oyene, upánini motókea ápeyea námoe, undíne ako akahá'a. Yoko haina vo'oku ngahá'ayeane, yundóxinopinoe kó'oyene. Ehá'ani ivóngeovo yaneko kó'iyeaney, vo'oku koati éyenjovope ne ákoyea indúkapu yávahanoe ítukeke Itukó'oviti. ¹⁶Enepone ngoyúhoyea ne inámati ihíkauvoti koyúhoti koeku Jesus, ako omóndokea inzáyu'ikeokono vo'óuke. Koáhati undi pahoéti itúkeia ne itukéti. Yane koati ngonokoâti indúkeia. Mani mondokeâtimaka imbíhoponeokono eneponi hákoti ngoyuhôa. ¹⁷Kene eneponi itukapu ukeâti inzóneuke usó ngóyeyea indúkea ne itukéti kuti'inoke indukoâti, ákoti indukápu pahoéti, hainápo mani motovâti ngúxea ápeyea námoe vo'óuke. Itea koeku indúkeovo pahoéti, koati apêti nzó'exeokonoke, mbáhoenokono indúkeia. ¹⁸Koeku kó'iyeaney, kutimea indúka námoebomo? Harâ'a, hána'iti úhepeko inzóneu vo'oku ákoyea énza'ixeake ngoyúhoyea ne inámati ihíkauvoti koyúhoti koeku Jesus, koane ákoyeamaka indúkapu yávahanoe, koeku ákoyea itukapu itínoe kousókinona ne nóngone, upánini mondókeyea ngoúsokinokona koeku ngoyíhoinopinoe emó'u Itukó'oviti.

¹⁹Koeku ákoyea porexónuti námoe, yane índeovo itúkeovo po'ínuhiko xâne exô ngoêku. Itea kóyeane indúkeovo ovoxe uhá koeti xâne, motovâti

xu'ínayeaxo xâne índone hokópea Jesus. ²⁰Xapa jûdeuhiko, íngutipasikeova ne kixoku itúkeovo, ngaha'âti ídea hokópea Jesus. Kúteanemaka ngoêku xapa xâne yuixóvatihiko hókea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muîse, íngutipasikovamaka, motovâti hokópea Jesus vo'ókuke, upánini ákoyea itúkapu xunako Ponóvoti Kixovókuti exô ngoêku. ²¹Kene xapákuke xâne ákoti hakâ ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muîse, íngutipasikovamaka. Itea haina ngoêti ákoyea ponóvoti kixovókuti nóngone indúkea nonéuke Itukó'oviti. Kóyeane ápeyea vo'ókuke ne páhoenovi Kristu vitúkea, enepone nzókone. Íngutipasikinovake ne xanéhiko, koati ngaha'aínoati hokópea Jesus. ²²Xapákuke kutípoti Jesus aínatí kóhiyanavo, po'okoâti itúkeovo pahunévoti ne koekúti kóhiyanavoke, ákomaka indúka ne íkutixane pahunévoti, motovâti ídea hokópea Kristu. Íngutipasikinovake ne uhá koeti xâne, motovâti ápeyea koítovone Kristu xapákuke, ênjo ya uha-uhá ngíxeia íngutipasikeovo kixóvokuhiko xâne.

²³Ngixínovokeneye vo'ókuke ne inámati ihíkauvoti koyúhoti koeku Kristu, maka ngaúkapanane xapa xanéhiko ne únatinoe koekúti omínovike. ²⁴Hane ínzokinopeanoe ra koekúti, kuríkotihiko kaxunákovoti ya xoko ehákovoku enepo ehahíkovone. Yoko yéxoanoe itúkeovo ehahíkovoti ne uhá koeti, itea poéhaxo ne itôti xapákuke. Poéhaxomaka omopâti ne iparáti. Kuteâti kóxunakeovo nekôyohiko, kékunakapuikopomaka ikéneke Kristu, motovâti itéponi ípera xoko Itukó'oviti. ²⁵Heú koeti kuteâti nekôyohiko ahúkoti éhahikeovo, kóxunakovo itúkea uhá koeti nökone itúkea motovâti itóponea ne iparáti. Yoko koati koekúti ákoti oríko uké'yea kahá'a itóponeahiko. Itea enepone kóxuna'ixinovoke úti, koati vo'oku iparáti ákotinemo uké'yeaku. ²⁶Koeku kó'yeane, ngóxuna'ixovomaka, kuteâti koêku ne ehahíkovoti. Yoko pono-ponó ngoéne xoko nóngone indóponea. Kutí koémaka xapa isukókoti ôvom koeku ixómoyea ngóxuna'ixovo. Yoko haina koxunakovohí ngoêti. Ako angútea xâne ka'apéneti yúkurea isúkeokoko. ²⁷Koati ákoti iyunzíxapapu nzayá'ikopeovo. Kutí ngixópovo imbihóponovoti yane yupíheovo ngóxuna'ixeovo indúkea ne itukéti, maka enepo ongoyúhoinoane emo'u Itukó'oviti ne po'ínuhiko xâne, hákone ainovó koe ündi inixókono ákoyea omótokea itúkeovo ovoxe Itukó'oviti.

Vípikeokonoke kixoku itúkeovo ne izraelíta yaneko inuxópinoa Muîse

10 ¹Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, itíkinanoe iséneu kixoku itúkeovohiko ne oxúnoekene iyénonjapa jûdeu yaneko inuxópinoahiko Muîse. Uhá koe inúxpinoahiko kapási, koane uhá koéhikomaka tarú'uxea neko mar iháxoneti Hararáno'evoti. ²Kuteâti koeku ahiúti kó'oyene ya iháke Vúnae, énomonemaka koéneye heú koeti neko voxúnoekene ikéneke Muîse, vo'ókuke ne kapási inuxínoatihiko, koane vo'oku tarú'uxeamaka neko mar. ³Uhá koéhikomaka níkea neko nikokónoti ukeâti vanúke xoko Itukó'oviti. ⁴Uhá koéhikomaka énoyeova neko úne poréxoakehiko Itukó'oviti ukeâti mopoíke. Yoko enepone koati kaná'uti úkeaku êka, enepone mopôi

kixonéti apêti xapákuke koeku yónea, énomone ne Kristu. ⁵Itea upánini kó'iyeanye, kóyeane ákoyea axú'ina ínixone Itukó'oviti unátiyea koêku ya xapákuke neko xâne. Énomone ívohipinovo yaneko mêmum ákoti apêti.

⁶Enepone koekútihiko, aínovoo koati ipíkoviti, kaha'aînoviti ákoyea víyakapa ne váhere kixovókuti kuteâti íyokeovahiko. ⁷Hákomaka ikítipasikova ne kixoku itúkeovo yaneko kuvôvo sânduhiko, kuteâti koeku koyúhoinevea ya emó'uke Itukó'oviti xoko kó'iyeaku: "Ivátahiko, ina turixóvo níkeahiko koane énoyeovo, ina exepúkohikomaka, koane híyokexea" kôe. ⁸Hákomaka vitukóvo xâne itúkoti váhere úhepune mûyo, kapíneti ákoti itukapu mûxone, kuteâti kixóvoku nekôyohiko ivohíkovo vinti trei koeti mili xâne ya pôhuti káxe. ⁹Hákomaka ixomo vitûko váhere, voposí'lokotiti Itukó'oviti kuteâti kixoku itúkeovo neko xanéhiko mekúke, kutí'inoke koepékokonoti po'ínuhiko yaneko ohonókexoa koéxoe. ¹⁰Hákomaka ixomo kephákovo kuteâti kixóvokuhiko, kutí'inkemaka koepékexoponoati ovoxe Itukó'oviti ukeâti vanúke.

¹¹Kó'inokeneye ne uhá koeti kixóvokuhiko, motovâti vípikeokono vo'ókuke. Yutóxinovokemaka emó'uke Itukó'oviti motovâti ákoyea vituka váhere, uti xâne apêti yara káxehiko yé'exeovokune hunókoku ra mêmum.

¹²Énomone ngó'ino: Enepone xâne inixópovoti itúkeovo koati xúnati isóneu ikéneke Vúnae, naíxapu mará'inamo íkarakapu. ¹³Enepone tiú'iti koekúti víkokunoe, koati vékokunemaka ne uhá koeti po'ínuhiko xâne. Itea koati kuvovóneti ne Itukó'oviti, vo'oku ákomo paréxa anú'ukea xináko ne tiú'iti koekúti simópitinoe, itea exókopotinoemo kixeku ítivoa, motovâti terú'uxi.

¹⁴Énomone ngixínopinoe, itínoe ákoti omotóva ongóvo, hako itukóvo sânduhiko kivóvo. ¹⁵Itínoe yónoku ra yúndoe, koati itínoe xâne éxoti ikó'itukexea isóneu. Itíkinaikopo iséneu ra yunzó'inopinoe, motovâti yéxi nékone itíki vo'ókuke. ¹⁶Hane ngíxo: Enepora enovópeti, óvoku ekâti, víkoro'ixinovoke Vúnae, puyakóponovati vokóvo ne ivókinovovi, koati venóyeovati vo'oku poéhapeane visóneu xoko Kristu ákoti vihaxákea, vo'oku óvokinovovi itína kuruhúke, haína? Hainâra. Kúteanemaka koêku ne pâum, honó'ekeu ûti, nikínoake ûti vo'oku poéhapeane ne visóneu xoko Kristu vo'oku ivókinovovi kuruhúke, haína? Hainâra. ¹⁷Vo'oku poéhayeanne ne pâum, uti pôhutipone ikéneke Vúnae, kuteâti koeku pôhuti koxe'úti, upánini ákoyea yumáxapu ûti. Koáhati pôhutike koxe'u pâum úkea nika uhá koeti ûti.

¹⁸Itíkinaikopo iséneu koêku ne xanena Izarâe: Enepone itúkoti ítuke Itukó'oviti, nikoâtimaka ne nau hó'openo ikó'iparaxoke Itukó'oviti ya átake, koati exókotiti itúkeovo pôhutine isóneu xoko Itukó'oviti, túnae ne áta. Énomone koéneye koeku níkea, haína? Hainâra koéneye. ¹⁹Koeku ngíxeopineye, pé'okoamea ngahá'ayeá ngíxeopinoe itúkeovo sasá'iti kixovókuti ne sânduhiko, áko'o itúkeovo sasá'iti ne ikó'iparaxokonoke sându. Itea aco

kalíhuina kól'iyeaneye ânja! ²⁰Koati ngixópitinoe itúkeovo ndémóniuhiko yúho'ixo ne xanéhiko enepo omíno sánduhiko ikó'iparaxoake. Kene haina Itukó'oviti omínoahiko. Yoko ako angáha'ainopinoe yího'ixi ndémóniuhiko. ²¹Na kíxoaye motó'iyeova yénoyivoa ne ekâti, puyákoponeovoke yokóvo ne ivókinovovi Vúnae, koékumaka yího'ixinoe kixovókuti ítukena ndémóniuhiko? Námaka kíxeaye motó'iyeova níki ne pâum, puyákoponeovake yokóvo ne ítukenovi Vúnae, koékumaka yího'ixi kixovókuti ítukena ndémóniuhiko? ²²áko'o, kixínoakeneye ûti kaha'âtimea ûti vopósi'okeovo Vúnae, po'okoâtimea ûti vitúkeovo xúnati ya Vúnae, po'okoâtimaka ûti víteovamo ne mani ipíhoponeovi.

Konókoti kóhiyanayeokoko ûti

²³Koékutí íninjone unátiyea indúkea, motóva indúkea. Kaná'uti nê'e, itea haina uhá koeti koekúti porexó'oviti unako koeku ûti. Koékutí íninjone unátiyea, kaná'uti motó'iyeova indúkea, itea haina uhá koeti koekúti poréxeovimaka koúkoponeovo ûti ikéneke Kristu. ²⁴Hako poehâne unako kékú yíxovo, itea konókoti kehá'ainoamaka unako koékutí ne po'ínuhiko xâne.

²⁵Koékutí nikokónoti yâha víyi ya xapa kavánetihiko, motóva níkinoe. Ako apásika yépemo'iki úkeaku, pivoâti itúkeovo koekúti kéhiyanavoke ákoyea omótova níkeokono. ²⁶Vo'oku enepora kúveu mêmum yoko uhá koeti ovâti, koati ítukena Vúnae.

²⁷Enepo áva xâne ákoti itukapu po'inu ûti xoko Jesus itaíkopitinoe óvokuke niképoni, pîhe yakaha'a píhi, koane níkea koékutí yâha níki yane nikokónoti apêti mesákuke. Ako apásika yépemi úkeaku, pivoâti itúkeovo kéhiyanavoke ákoyea omótova níkeokono. ²⁸Itea enepo áva kixópiti: “Íparaxokonoke sându râ'a” kixópiti, hako nikêa, kehiyánati ne xâne etô'okopiti, koánemaka vo'ókuke ne isoneûti ákoyea yusíka níkeokono. ²⁹Yoko enepone isoneûti ngíxone ákoyea omótova níkeokono, haina iséneunoanoe, itea koati vo'oku kól'iyeaneye isóneunoa po'i xâne.

Ínameamo akôe iséneu: “Itea namea koeti kónokino itúkeovo isóneunoa po'inu xâne exôa yusíkea níngea, áko'o ákoyea nínga? ³⁰Vo'oku itukovo ingoró'ixinovatine Itukó'oviti ne nikokónoti, yusíkoikopo váherexinonu isóneu po'inu xâne koeku íngoro'ixinovane Itukó'oviti?” ketímeamo.

³¹Itea hara ngixópinoe: Uhá koeti ítikevo, itukovo nikêti, áko'o yorékoti, áko'o itukovo ífikoti koékutí po'inu koekúti, itika uhá koêtí motovâti iháyu'ikeokono Itukó'oviti. ³²Hako itukovo ûti íkorokinovo ne po'inu xâne pahunévotike, yusíkoti itúkeovo jûdeuhiko, áko'o xâne ákoti itukapu jûdeu, áko'o po'inu ûti xoko Kristu ho'uxínovoti ítukena Vúnae. ³³Yoko ya uhá koeti koekúti, énomone ngixóvoneye ngóxuna'ixeovo xapa uhá koeti xâne, ombosíkoti ákoyea itukapu unako ngoêku yuínjovo, itea itúkeovo unako koeku po'ínuhiko xâne ombósiko, motovâti enó'l'yea xâne yonópotimo xoko Itukó'oviti vo'ókuke.

11 ¹Hara hekánoe ngixoku indúkeovo kuteâtimaka nzókea kixoku itúkeovo ne Kristu.

Kixó'ekone itúkea ramánone ne senóhiko imokóvokutike ya Koríntu

²Inzáyu'ikopinoe vo'oku kóyekuneyea puyákeovonu yokóvo, koane koati hekoâtinoe ne ihíkauvoti ínzikaxeopike, enepone hókonemaka ne kutípotihiko Kristu inúxoti ya utíke. ³Itea anéyeiko po'i anjá'inopi yéxi, harâ'a: Kristu itukovo tuti uhá koeti hóyeno. Kene ne hóyeno, sêno itukoa tûti. Kene Kristu, Itukó'oviti kotúti.

⁴Yanê'e, enepo apê hóyeno ramanoné koêti itúkea orásaur, áko'o koyúhoyea emo'u Itukó'oviti ya imokóvokutike, koati koteýókopovone vo'ókuke ne ramánone. ⁵Kene enepo apê sêno ákoti ramánone koeku itúkea orásaur, itukovo koeku koyúhoyea emo'u Itukó'oviti imokóvokutike, koati koteýókopovone vo'oku ákoyea ramánone. Vo'oku sêno ákoti ramánone, mani kúteane koêku eneponi kaulálapu'ikapu. ⁶Yanê'e, yusikóneikopo ulalapu'í kó'iyea, enepo hákoti kahâ'a itúkea ramánone. Itea enepo teinâ ne vaté'ikeovo áko'o koúlapu'ikopeovo, yusikóne itúkea ramánone. ⁷Kene ne hóyenohiko, ako omótova ápeyea ramánone, vo'oku kuteâti koeku Itukó'oviti itúkeovo hâna'iti ihayú'uti apêti xunáko oúkeke uhá koêti, énomonemaka koéneye pónekonoke ne hóyenohiko kó'iyea yara kúveu mêmum. Kene ne sêno, pô'iti pónekonoke kó'iyea ya hóyeno, yoko koati iháyu'ikinokonoke koeku kó'iyeaneyeye. ⁸Hainámaka xoko sêno úkea neko inúxoti hóyeno, itea enepone inúxoti sêno, koati úkeakune xoko hóyeno. ⁹Epó'oxo hainámaka sêno itúkinokono ne hóyeno, itea koati vo'oku hóyeno itúkinokono ne sêno. ¹⁰Epó'oxo vo'oku ánjuhiko ivokó'oixoviti, ene kónokinomaka ikó'itukexea ramánone ne sêno, éxokovope itúkeovo hóyeno itúko tûti. ¹¹Itea ya ikéneke Vúnae, kutíkokone kónokeokoko ne hóyeno yoko sêno. ¹²Iyúseo kó'iyeaneyeye, vo'oku kuteâti koeku itúkeovo xoko hóyeno úkea neko inúxoti sêno, aínopovone ipuhíkeati xoko sêno ne hóyeno. Kene turi uhá koêti, énomone Itukó'oviti.

¹³Yapásika yéxi pónéovoku ra koekuti. Ya iséneunoake, ako yuvâti enepo itûka orásaur ne senóhiko imokóvokutike ákoti ramánone? ¹⁴Noixó íxea râ'a: Koati inixoâti uhá koeti xâne poé'yea koêku ne hóyeno úhiti tûti. ¹⁵Itea koati iháyu'ikeokonoke sêno ne hâna'iyea tûti. Poréxinokonoake sêno kó'iyeaneyeye ne híyeu tûti, koati kutí koeti ramápu'i uso'íyeatinekene. ¹⁶Enepo áva okopâti ra yúnzo, koati ngixópitinoe ákoyea itúkapu kixóvoku ne senóhiko xapákuke úti ákoyea ituka ramánone. Kúteanemaka koêku xapákuke po'inu úti ho'uxínovoti ituke Itukó'oviti ya uhá koeti po'ínuhiko êgereja.

Koêku ne puyákoponeovake vokóvo ne ivókinovovi Jesus

¹⁷Kuteâti koêku ra ânja yundóxinopinoe kó'oyene, ako inzáyu'ikapinoe vo'oku enepo he'uxínovo ituke Itukó'oviti, mani únati pôreu, itea ainovó koe énomone kutí'inoke kuri'úxovoti pahunévoti xepákukanoe. ¹⁸Intúxotike, eyéngoxopinoe ápeyea haxakeôvokokoti xepákuke enepo he'uxínovo ituke

Itukó'oviti. Koane ngahá'atine ngutípea. ¹⁹ Yoko kutí koe ákoti po'i oxéne yéxinoe itukóvotiye xâne xepákuke motovâti inúxinopi ákoti itukapu ya héxakexivokoko. ²⁰ Enepo he'uxínovanoe ne pâum yoko ekâti, haina ivókinovovi Vúnae he'uxínovovo puyákoponeovo yokóvo. ²¹ Vo'oku inuxó koe níki péhutinoe, ákoti kixakáka. Yanê'e, ápe xâne xepákuke ákoti koati níkea, kene po'ínuhiko kohíhine. ²² Inípono, kutí kénoe ákoti yóvoku motovâti énomoyeane yóvo níki koane yénoyivo! Áko'o, inuxó kék'ínoke níki ákoti kixakákanoe, pivoâtimea ne pe'ínuhiko hokotímaka ítuke Itukó'oviti, áko'o keha'âtimea kétéyoki ne ákoti apeínoati. Yara kuteáti kixeku itíkivo, metókeanoe inzáyu'ikeopi? Ako kalíhuina!

²³ Enepone ihíkauvoti námoem xoko Vúnae, énomonemaka ínzikaxopinoe yanekôyo. Harâ'l'a: Yaneko yóti tumúneke kurí'okeokonone xanéhiko puvâti veyo pâum ne Vúnae Jesus, ²⁴ ina ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti, yane ina honolékexoa koane kó'iyea:

—Enepora pâum, mûyom kixó'eko, ésa'limo ngoítevopinoe.
Yákojenenoeye níki puyakóponovati yokóvo ne índukeinopinoe —koéne.

²⁵ Uke'éxone njántaxeahiko, ina namukôa Jesus ne enovópeti kuteâtimaka kíxoaku ne pâum, koánemaka kó'iyea:

—Enepora ekâti yara enovópetike, hane kixó'eko inámati kixovókuti ítukeino xâne ne Itukó'oviti vo'oku óvokinovopinoe indína. Yákojenenoeye yénoyivoa puyákoponeovake yokóvo ne índukeinopinoe uhá koetímo yénoyivoaku —koéne.

²⁶ Vo'oku uhá koetímo níkikunoe ra pâum koane yénoyivoakumo ra ekâti, yexókoati kaná'uko ivókinovovi Vúnae tukú koetímo aukápapu.

²⁷ Énomone motókeino ipíhoponeokono ne xâne nikó kixoâti ne pâum, koane enovó kixoâti ne ekâti ákoti teyâ kixó'ekone ne muyo Jesus, koánemaka ne itína yaneko ivokínovovi. ²⁸ Konókotikopo komómopeovo ne pohutihiko xâne tumúneke níkea ne pâum koane énoyeova ne ekâti. ²⁹ Vo'oku koékuti xâne nikó kixoâti ne pâum, koane enovó kixoâti ne ekâti ákoti teyâ ne kixó'ekone, koati epemópinovoti ipíhoponeokonomo. ³⁰ Énomone enó'ino xâne ákoti okomoîke koane ka'aríneti xepákukanoe. Kene po'ínuhiko, ívohikovone vo'ókuke. ³¹ Vo'oku eneponi vokomómopovo inúxotike, noíxoti uti ápeyea pahúnevo úti motovâti kóyuseopeovo úti, ákoní apásika sayá'ikeovi ne Itukó'oviti. ³² Itea éxokovi pahúnevo úti ne Itukó'oviti koane évekovi kotívetike koekúti maka hákone pahukópokono úti ipihóponovokutike, kuteáti kixókonokumo ne po'ínuhiko xâne yara kúveu mêmum.

³³ Koeku kó'iyeanye, itínoe mbo'ínu xoko Kristu, kixákakanoe kopo, hako inuxó kék'íni enepo he'uxápu puyákoponeova yokóvo ne ivókinovovi Vúnae. ³⁴ Enepo áva xâne épeu hímakati xepákukanoe, yusikóné koímataxeovo óvokuke inúxotike tumúneke píhea êgereja, maka hákone motókeinoke sayá'ikeokonomo enepo he'uxínapanoe ne pâum yoko ekâti. Kene ne po'ínuhiko koekúti ânja ngoûrapu'ikinopinoe, ngoyuhó'inopeatimo nzimané'e xepákukanoe.

Véxone vitúkea ítukeke Vúnae, pónevike Itukó'oviti

12 ¹Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, kó'oyene ngoyuhoâtiko koêku ne vípara xoko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone véxone vitúkea ítukeke Vúnae, ngaha'âti yéxi koêku. ²Yéxoponoanoe kêku nóvo avô'o yêxa Itukó'oviti pihohí kék'iyi ikéneke sânduhiko ákoti yumapápi, kuvovohí kixeâtinoe. ³Énomone ngahá'aino yéxinoe ákoyeamo ápahuina xâne ihákoti Jesus, koeku itúkeovo ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koyúhoyea. Koane ákomaka xâne motovâti fhaxeia Jesus únae enepo hákoti itukóvo vo'okuke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ya xokóyoke.

⁴Ako tópi kó'lýeovoku exóneti íparaxeovike Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, véxone vitúkea ítukeke Itukó'oviti, itea poéhaxo ne porexó'oveati. Énomone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ⁵Kúteanemaka koeku ákoyea tópi ítukexeovike ne Itukó'oviti, itea poéhaxo ne Vúnae. ⁶Ákomaka tópi kíxoaku ûti vikó'ítukexea ne vípara, itea poéhaxo ne Itukó'oviti, enepone ko'ítuketi xoko uhá koeti ûti, enepone kousókoatimaka uhá koeti ne itukéti. ⁷Enepone véxone vitúkea pöhutihiko ûti ítukeke Vúnae, pónevike Sasá'iti Omíxone, ikó'íparaxinoveake motovâti koúkoponeokoko ûti ikéneke Itukó'oviti. ⁸Vo'oku ápe xâne éxoti koyúhoyea xapa xâne ne exóneti íhae xoko Itukó'oviti, ikó'íparaxoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Kene po'ínuhiko, ikó'íparaxoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti éxea koúhapu'ikino po'ínuhiko xâne isoneûti íhae xoko Itukó'oviti. ⁹Kene po'ínuhiko xâne, ikó'íparaxoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti itúkeovo hâna'iti kuvovotí Itukó'oviti. Koatímaká énomopone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti iko'íparaxo po'ínuhiko xâne xunakótí koíteovo ka'arínetihiko. ¹⁰Kene po'ínuhiko, itúkeia iyupánevoti ko'íparahiko. Ina apémaka ne ko'ipârati koyúhoyea xapa xâne koekútihiko éxokoake Itukó'oviti. Kene po'ínuhiko, ko'ípara éxea úkeaku ne yuhôti, itúkeovo ukeâti xoko Itukó'oviti, áko'o itúkeovo pô'iti úkeaku. Ina apémaka ne xâne ko'ipârati éxea koyúhoyea inâmati yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone. Kene po'ínuhiko, ko'ípara éxea koûrapu'ikopea kixó'ekone ne yuhôti kuteâti. ¹¹Itea poéhaxo ne ko'ítúkeati uhá koeti ra koekúti, enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Pohú pohu kíxoa pôrekexea pöhutihiko kuteâti íníxone unátiyea ikó'íparaxea.

Kutí koe pöhutipone koxe'úti ne kutípotihiko Kristu

¹² Yoko kuteâti koxe'u ûti poéhayea, itea kóyeane enó'iyea iháxakexoku, yoko kuteâtimaka itúkeovo pöhuti koxe'úti itukôa uhá koeti ne iháxakexoku, énomonemaka koéneye ûti ikéneke Kristu. ¹³ Vo'oku poéhaxo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone kasasá'ikopotí uhá koeti ûti, porexó'ovitimaka vitúkeovo kuteâti pöhutipone muyôti ikéneke Vúnae, yusíkoti vitúkeovo jûdeu, áko'o ákoyea vitúkapa, yusíkotimaka vitúkeovo akaúti, áko'o ákoyea vitúkapa. Poéhaxomaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovo'ó koe'eviti, enepone kutí koeti koati únati úne vitóponovope, enepone yupihóvoti koúhepekeovi.

¹⁴ Yoko hainámaka póhutine kól'yeovoku yoko póhutine itúkovoke ne muyo ûti, itea êno iháxakexoku, koane ako akútikoko itúkovoke ne póhutihiko. ¹⁵ Nánimea ákoeye enepo akahá'a haxákeovo muyo ûti ne heve ûti vo'oku ákoyea itúkapu vo'ûti? Yusíkotini kahá'yea, itea kóyeaneni itúkeovo poixo'o muyo ûti. ¹⁶ Nánimea ákoeye akahá'amaka haxákeovo muyo ûti ne keno ûti vo'oku ákoyea itúkapu ukêti? Yusíkotini kahá'yea, itea kóyeaneni itúkeovo poixo'o muyo ûti. ¹⁷ Itukápuni ainovó koeti ukêti ne muyo ûti, ákoni omótova kámea ûti. Koáneni ainovó akôe kenôti, ákoni omótova voméhoya. ¹⁸ Itea pahúko Itukó'oviti ápeyea koxé'uke ûti ne póhutihiko iháxakexoku kuteâti íníxone unátiyea. ¹⁹ Eneponi akutíkoko ne uhá koeti iháxakexoku muyo ûti, ákoni itúkapu muyôti yané'e. ²⁰ Kaná'uti ákoyea tópi iháxakexoku muyo ûti, itea kóyeane poéhayeane ne muyo ûti.

²¹ Nánimaka ákoeye eneponi "Ako ongónokopi" ixâ vûke ne vo'u ûti? Koáneni "Ako ongónokopi" ixâ tuti ûti ne heve ûti? ²² Itea ya koékuni kól'yeanye, enepohikone iháxakexoku muyo ûti víníxone ákoyea itápana unako koéku po'ínuhiko, kóyeane kónokea ûti. ²³ Koáne ne iháxakexoku muyo ûti ákoti úhene, koati katarákoati ûti. Koáne ne teínoke ûti noíxeokono, vitúkino rama'úxoati. Yane, inamá'axone kouhé'ekoa ûti. ²⁴ Itea enepone iháxakexoku muyo ûti ákoti teinâ ûti noíxeokono, ako apásika kíxeaneyeye ûti. Yoko enepone kíxoaku Itukó'oviti itúkea ne muyo ûti, kixínoakeneye porexoâti yupíheovo kátarakeovo ne iháxakexoku muyo ûti ákoti itapâna unako koéku ne po'ínuhiko iháxakexoku. ²⁵ Kixínoakeneye Itukó'oviti, maka hákone pihí'kkoko ya kónokeovohiko, kaha'aínoathiko koúkoponeokoko yane kixoku itúkeovo ne póhutihiko, ya koeku kutikokó kól'yeahiko kátarakeokoko. ²⁶ Yane, atiú'i koéku ne póhuti xapáku, eópamaka uhá koeti po'ínuhiko kuteâti eópone nê'e. Koane kauhé'ekakana póhutiya, kutí koémaka kíxeokononeye uhá koeti po'ínuhiko.

²⁷ Itínoe póhutipone kutí'yea itínoe muyo Kristu koeku itúkeovo énomone kotúti ûti. Yoko péhutinoe, hane kéneye kuteâti iháxakexoku mûyo. ²⁸ Kúteanemaka koékun ya xapáku, uhá koeti kutípoti Jesus, enepone ho'uxínovati ne ítu: Iníxotike, koúsokoa Itukó'oviti neko inúxothiko noívokoe Kristu, páhoe koyúhoya emó'u, enepone ápostuluhiko. Ikénépoke nekôyo, koúsokoamaka Itukó'oviti ne porófetahiko, enepohikone koyúhoti éxokoake Itukó'oviti koyúhoya xapa xâne. Kene ikénépoke nekôyohiko, koúsokoamaka Itukó'oviti ne ihíkaxeati emó'u. Ina keno'ókomaka ne itúkotihiko iyupánevoti, koáne ne koítóvotihiko ka'aríneti, yóko'omaka ne exoti huvó'oxea po'ínuhiko, koánemaka ne exoti inúxino itukéti, yóko'o ne ko'ipârati koyúhoya po'i kól'yeovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone. ²⁹ Ako ainovó ákoe ápostulu. Ákomaka ainovó ákoe porófeta, itukovo ihíkaxoti emó'u Itukó'oviti, itukovo itúkoti iyupánevoti. ³⁰ Ákomaka uhá ákoe itúkeovo ko'ipârati éxea koíteovo ka'aríneti, itukovo ko'ipârati koyúhoya po'i kól'yeovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, itukovo ko'ipârati koûrapu'ikino po'ínuhiko xâne kixó'ekone ne yuhôti kuteâti. ³¹ Kéxuna'líxapuikopo yopósiki xoko Itukó'oviti ne koati únatinoe iparáti íparaxeovike.

Yoko enepone koati únateoxo ya uhá koêti, énomone ne
ngoyúhoiñopikenomo kó'oyene.

Seanákoti

13

¹ Mani motovâti énjea ngoyúhoyea uhá koêti ne yuhôti koyúhone xâne yara uhá koeti kúveu mêmum, koánemaka ne yuho ovoxe Itukó'oviti íhae vanúke, enepone áñjuhiko, itea eneponi hákoti indukovo seánati, mani kutí ngoeti koati hónoti emo'u tóhe ixukovohí koêti, itukovo koati hónoti emo'u pé'utinoe havâva ixukohí kixonéti. ² Yusíkotinimaka ngo'íparayea ngoyúhoyea xapa xâne koekúthiko éxokonuke Itukó'oviti, itea eneponi hákoti indukovo seánati, ákoni itóponone nê'e. Koane eneponi enjâ uhá koeti kixovókuti yupihóvoti hé'oneovo, ákoti po'i xâne exoâti, koane uhá koeti exóneti apêti, itea eneponi hákoti indukovo seánati, ákoni itópoñonuke. Kúteanemaka koeku eneponi indukapu hâna'iti kuvóvoti Itukó'oviti kutí'inoke mani itúkoti emó'um ne koati hâna'iti mopôi, eneponi mbahukâ ahíkuxeova ne ókoku, ákoni itóponone nê'e eneponi hákotimaka indukovo seánati. ³ Yusíkotinimaka heú ngíxea mbôrekexea índukevo ne ákoti apeínoati, koane usó ngóyeyea oró'onginovo po'i xâne yúkuke, anje'ókopati motovâti íteovo, itea eneponi hákoti itukovo vo'oku indúkeovo seánati, ákoni itópoñonuke.

⁴ Enepone kaná'uti seanákoti, enepone koati kaná'uti ákoyea omótova vokóvo ne po'ínuhiko xâne, harâ'a: Koati ákoti vímauvô, váhatimaka vitúkino únati po'ínuhiko xâne. Ákomaka ópoe'ainoa visóneu ne koékuti xâne vo'oku víyokeova ne unako koêku. Ákomaka viháyu'ikapapu. Ákomaka kapáyasakinapa ûti ne po'ínuhiko xâne. ⁵ Utímaka xâne koyúseoti kixoku itúkeovo. Ákomaka ópoehane unako koeku ûti vopósi'ixo, itea vopósi'ixinoamaka unako koêku ne po'ínuhiko ûti. Ákomaka íimaikovo vâkoe, koane ákomaka vunáka visóneuke ne koékuti kotivé'eviti. ⁶ Ákomaka aélokea vokóvo pahúnevo ne po'ínuhiko xâne, itea elókea vokóvo ne ponóvoti kixovókuti. ⁷ Ako vímaxapa ne uhá koeti tiú'uti koekúti tokópone ûti. Poéhanemaka únati koekúti vupákinoa ne po'ínuhiko xâne. Ákomaka vímaxapa kúxoixa e ûti koúsokeovo ne kúxoixone ûti, koane vítoa tarú'uxea ûti uhá koeti koekúti.

⁸ Áromo uké'eyeaku ne ákoyea omótovokoko vokóvo. Itea enepone koyúhoyea ûti xapa xâne ne ihíkauvoti éxokovike Itukó'oviti, apêtimô hunókoku nê'e. Koánemaka ne koyúhoyea uti po'i kó'yeovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, apêtimakamo hunókoku nê'e. Kúteanemaka koêku ne kó'exoneyeа ûti koekúti yara kúveu mêmum, simotímo káxe áko'yeakunemo nê'e. ⁹ Enepone véxone kó'oyene, ako apáya'ina, vo'oku êno po'ínuhiko koekúti ákoti vexâ. Kúteanemaka ne koyúhoyea uti xapa xâne ne éxokovike Itukó'oviti, enómaka po'ínuhiko koekúti kuteâti ákoti vexâ. ¹⁰ Itea simapúne ne káxe iyúseopeakumo uhá koêti, yanê'e hunókokunemo ápeyea poixô'o ákoti vexâ.

¹¹ Noixó íxeá râ'a: Enepo indukóvoiko kalivôno, enepone ngoyúhoyea koane eómbone yoko ngixoku ngo'ísoneuya, aínovo kuteâti itúkeovo kalivôno. Itea mbaya'íne, ákone angútea itúkeovo kalivôno. ¹² Vo'oku yara koeku kó'oyene, kutí koe komomâti ûti noixeôvoketike ákoti koati unátiyea. Itea simapúne neko káxe, kutí koetímo enepo noinoné kixóixokoko ûti ákoti itopâti. Yara koeku kó'oyene, ápe ákoti enjâ, itea yaneko káxe, heú ngixoâtimó énjea, kuteâti koeku heú kínea éxea ngixoku indúkeovo ne Itukó'oviti.

¹³ Anéyeiko ra kúveovo ûti, yóko'o ra kúxoixa ûti ne véxone koúsokeovomo, koánemaka ra ákoya omótovokoko vokóvo. Itea enepone koâti únati ya uhá koêti, énomone ne ákoya omótovokoko vokóvo.

Unatí'oxo véxea koyúhoyea uti emo'u Itukó'oviti xapa xâne

14

¹ Itíkapuikoponoe ákoti omotóvokoko okóvo, koane yépemamaka Itukó'oviti ikó'iparaxeopinoe yéxone itíki ítukeke, ínapoxo ne keyúhoyi xapa xâne ihíkauvoti koúhapu'ikinopike Itukó'oviti. ² Vo'oku enepone koyúhoti po'i kó'iyeyovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, haina xâne yúho'ixo, itea koati Itukó'oviti yúho'ixo, vo'oku ako xâne exeâti yûho. Koáhati koyúhoti kaná'uti kixovókuti poréxoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koyúhoyea ákoti exoâti kixó'ekone. ³ Itea enepone xâne koyúhoti ihíkauvoti koúhapu'ikinoake Itukó'oviti, koati xâne yúho'ixo. Yoko eneponé'e, koúkoponea xâne ikéneke Itukó'oviti itúko, koane enékeahiko yoko koúhepekeia isóneu ikéneke Itukó'oviti. ⁴ Kene xâne koyúhoti po'i kó'iyeyovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, ihuípinovane ne koyuhoâti. Itea enepone koyúhoti xapa xâne ihíkauvoti koúhapu'ikinoake Itukó'oviti, porexo uhá koeti po'ínuhiko xâne ya imokóvokutike koúkoponeovo ikéneke Itukó'oviti.

⁵ Ehá'ani uhá ké'iyi peréxikono keyúhoyi po'i kó'iyeyovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone. Itea enepone koâti anjá'inopinoe, énomone keyúhoyi xapa xâne ihíkauvoti koúhapu'ikinopike Itukó'oviti. Vo'oku enepone koyúhoti ihíkauvoti koúhapu'ikinoake Itukó'oviti, yupihívone unátiyea ípara yane ko'íparayea koyúhoyea po'i kó'iyeyovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone. Itea enepo áva exoâti koyúhopinoa po'ínuhiko xâne ya imokóvokutike kixó'ekone ne yuhôti kuteâti, hainápo únativo, maka uhá ákoene xâne imokóvokutike ukóponea ikéneke Itukó'oviti vo'ókuke. ⁶ Itínoe mbo'ínu xoko Kristu, itukovo nzimôti xepákuke ngoyuhópoinopiti po'i kó'iyeyovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, ákoni itópoinopike. Má'aina itukapu ihíkauvoti koúhapu'ikinonuke Itukó'oviti ngoyúhopoinopinoe, hainápo mani apêti itópoinopike. Kúteanemaka koêku áva po'i exóneti ukeâti xokóyoke omínombikenoe, áko'o itukovo po'i koúhapu'ikinonuke Itukó'oviti, áko'o itukovo kaná'uti kixovókuti nôkone uti véxea hó'eke ûti.

⁷Noixó íxeá ne huxôe kuteâti étakati, áko'o árpa ákoti okoyúho, itea oxôvo, ápe emó'u. Kene eneponi opoéha koêku ne híyeu emó'u, ákoni

iyúsea óxokena, haína? Hainâra koéneye. ⁸Kúteanemaka koêku ne huxo húndaru, enepone kornéta kixonéti. Enepo hákotimo koyúseokono óxeovo, enepo ihaxíka húndaru xapa isukókoti, ákomo éxa húndaru itúkeovo ihaxíkokonoti. ⁹Énomonemakamo kénenoeye. Enepo hákoti keyûho emo'úti éxone po'ínuhiko úti, yanê'e namo kíxoaye éxeahiko yiûho? Kutí ketímo xâne koyuhóheoti. ¹⁰Ako yumáxapu kó'iyeovoku yuhôti yara kúveu mêmum yoko aínovoo koati iyúseoti kíxone. ¹¹Itea enepo hákoti enjôa yûho ne yuhólixonuti, kutí ngoinoâti íhae po'i poké'e, póliti emo'úti yûho, epó'oxo kutí koetímakamo íhae po'i poké'e ne yuhólixonuti, pólitimaka emo'úti koyúho. ¹²Kúteanemaka koêku yane kehá'ayi ápeyea ikó'iparaxeopike Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, yéxone itfki ítuokeke Itukó'oviti. Yusikóné yopósiki inúxotike ya uhá koëti ne iparátí koukóponoatimo ikéneke Itukó'oviti ne po'ínuhiko xâne êgerezake.

¹³Yanê'e, enepone koyúhoti po'i kó'iyeovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, yusikóné épemea Itukó'oviti poréxeamaka éxea kixó'ekone, motovâti koûrapu'ikinoa ne po'ínuhiko xâne. ¹⁴Vo'oku itukovo indúkoti orásau ya po'i kó'iyeovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti yuhó'ixo Itukó'oviti ya njokóyoke, itea ako íta inzóneu éxea koêku. ¹⁵Ná'ikopomo ángoeye? Indúkotimo orásau koeku itúkeovo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti yuhó'ixo Itukó'oviti ya njokóyoke ákoti indâ énjea kixó'ekone ya inzóneuke, koane yunzó'ixotimakamo Itukó'oviti ya exoâtike inzóneu. Kúteanemaka koêku imongóvo. Imongóvotimo koeku itúkeovo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti imokóvo ya njokóyoke ákoti indâ énjea kixó'ekone ya inzóneuke, koane imongóvotimakamo ya exoâtike inzóneu. ¹⁶Itukovo iheyú'ikoti Itukó'oviti koeku itúkeovo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koyuhô ya xikóyoke, keyûhoti emo'úti ákoti exoâti kixó'ekone, namo kíxoaye "Amém, énomone ákoeneye" kó'iyea ne xâne xepákuke ákoti ípara kuteâti, enepo yuke'éxa íkerolixivo xoko Itukó'oviti? Koáhati ákotimo exâ ne yiûho. ¹⁷Kaná'uti mbiú kíxi íkerolixivo xoko Itukó'oviti, itea akó'oti huva'áxa po'ínuhiko xâne, vo'oku ákoyea éxa ne yemó'u. ¹⁸Koati ingoró'ixovoti xoko Itukó'oviti vo'oku ngo'íparayea ngoyúhoyea po'i kó'iyeovoku yuhôti kuteâti, epó'oxo xunané'e njokóyoke yane uhá ketinôe. ¹⁹Itea ya imokóvokutike, yusikóné ngoyúhoyea kali singu koeti emo'úti ya exoâtike inzóneu motovâti ínzikaxea po'ínuhiko xâne, yane ákoyea yumáxapu yúnzo ya po'i kó'iyeovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone.

²⁰Ítnoe mbo'ínu xoko Jesus, hako kutí kenê kalivôno ya kixeku itíki iséneu. Itea ya vâhereke kixovókuti, hainápo kutipasí yákoe koati inámatiko kalivôno âvoti éxoneya. Kene ya kixeku itíki iséneu, kutí yákoe úsotine xâne éxotine kixoku pônea isóneu. ²¹Yane Ponóvoti Kixovókuti yútroe Muîse, ha kôe yuho Itukó'oviti:

"Hanemo veínoam yúnzo'ixeia ra xanéhiko íhae yâye enepomo ingaítapanahiko kotíveti, xanéhiko íhae po'i poké'e koyúhoti po'i kó'iyeovoku yuhôti ákoti itukapu éxone xanéhiko íhae yâye, itea kóyeane ákoyeamo akútiponuhiko" kôe Vúnae.

Izâiya 28.11-12

22 Yane iyusé kóyeikopo itúkeovo hoénaxovope xunako Itukó'oviti ne koyuhó'iyeati po'i kó'iyeovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone. Itea haina hoenáxovopeti xoko xâne kutípoti Itukó'oviti. Koati hoénaxovope xunako ipíhoponope Itukó'oviti xoko xanéhiko ákoti akutípea emó'u. Kene ne yuho xâne koyúhoti ihíkauvoti koúhapu'ikinoake Itukó'oviti, koati koukóponoti xanéhiko kutípoti emo'u Itukó'oviti, kene haina vo'oku xâne ákoti akutípo Itukó'oviti ápeino nê'e. 23 Itukapu he'uxínovotinoe ítuke Itukó'oviti ina tirixápunoé keyúhoyi po'i kó'iyeovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, ina urúkapu xâne ákoti itukapu íhae xepákukanoe, itukovo xâne ákoti êxa emo'u Itukó'oviti, koyuhópitinoemo itíkivo pepokéxovoti. 24 Itea enepo yokoyúhonoe ihíhauvoti koúhapu'ikinopike Itukó'oviti, ina urúkapu xâne ákoti itukapu íhae xepákukanoe, itukovo ákoti êxa emo'u Itukó'oviti, yu'oxeâtimos isóneu emo'u Itukó'oviti, koane inixópovotimo itúkeovo pahukóvoti vo'oku yiúhonoe. 25 Kouhápu'ikinokonoatimo ne isoneûti oveâti isóneuke ákoti po'i exoâti. Yane ipuyúkexotimo iháyu'lkea Itukó'oviti, koane koyuhoâtimos itúkeovo koati kaná'uti ápeyea Itukó'oviti xepákukanoe.

Konókoti kóyuseyeovo itúkeovo ne uhá koeti xâne ya imokóvokutike

26 Ná'ikopomo koéneye, itínoe mbo'ínu xoko Jesus? Enepo he'uxínovonoe ítuke Itukó'oviti, ápe po'inu úti imokóvoti. Kene po'i xâne, anêko ihíkauvoti hó'eke úti áha ílikaxeia. Ina apémaka xâne koyúhoti ihíkauvoti koúhapu'ikinoake Itukó'oviti. Ina keno'óko po'ínu koyúhoti po'i kó'iyeovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone. Ina apémaka kouhápu'ikoati kixó'ekone neko yuhôti. Uhá koeti nê'e, itúkapuikopo koúkoponea po'ínuhiko úti ikéneke Itukó'oviti itúkinokono. 27 Kene enepo áva xâne xepákuke koyúhoti po'i kó'iyeovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, ako yusíka anú'ukea pi'âti, áko'o mopo'âti koyuhoâti kuteâti nê'e. Epó'oxo konókoti ahe'ó ahe'o kíxeokoko ne koyuhoâti. Ako yusíka xane-xané kíxeokoko koyúhoya ne uhá koeti ya pôhuti pího. Koane konókotimaka ápeyea koyuhópati kixó'ekone neko yuhôti. 28 Kene enepo hákoti xâne ko'ipârati éxea koyúhopea ne kixó'ekone, yusikóne yunú kóyeyea kúveuke imokóvokuti ne xâne mani koyúhoti po'i kó'iyeovoku yuhôti kuteâti. Yusikóne itúkea orásaua ya isóneuke yuhó'ixoti Itukó'oviti ákoti kahanáka emó'u. 29 Kene ne koyúhoti ihíkauvoti koúhapu'ikinoake Itukó'oviti, ópoehane pi'âti, áko'o mopo'âti koyúhoti, koékune. Kene ne po'ínuhiko xâne êgerezake, apásikahiko éxea úkeaku ne yuhôti itúkeovo xoko Itukó'oviti áko'o ákoyea. 30 Enepo áva po'inu úti vatá koyétiya simó koati koûrapu'ikinoake Itukó'oviti, nôkone koyúhoya xapa xâne, konókoti kóyunukeovo ne inúxoti koyúhoti motovâti koyúhoya ne pô'i. 31 Vo'oku motóva heú ké'iyi keyúhoyinoe koúhapu'ikinopike Itukó'oviti, ahe'ó ahe'o kixekókoti, motovâti heú ké'iyi ápeyea inámati yéxone xoko Itukó'oviti, koane motovâtimaka kékuna'ixikoko ikéneke Itukó'oviti. 32 Yoko koati motovâti sayá'ikopeovo ne xâne koyúhoti emo'u Itukó'oviti. Ápe xunáko koyúhoya koane kóyunukeovo. 33 Vo'oku haina ahá'inovi Itukó'oviti ákoyea úxepaka koeku úti ya imokóvokutike, itea kahá'a kóyuseyeovo vitúkeovoya.

Kúteanemaka koêku ya uhá koeti imokóvokuti xapa kasás'a'iupo Itukó'oviti,
³⁴konókoti yunukú kóyeyea ne senóhiko imokóvokutike. Ako yusíka koyúhoyea.
 Konókoti itúkeovo kutípoti kuteâti koeku íhikaxeovi ne Ponóvoti Kixovókuti
 yútoe Muíse. ³⁵Itukovo kaha'láti éxea koêku ne ihíkauvoti, épema'ika ìma seâpa
 óvokuke, vo'oku mani hâna'iti téyapana enepo okoyúhohiko imokóvokutike.

³⁶Poé'ainoamea iséneu ra yûnzo pe'okoâti yéxi ponóvoku ra koekúti ya
 undíke? áko'o ikitíxatimea koati úkeaku ne kaná'uti kixovókuti emó'uke
 Itukó'oviti xepákukenoe, koane poéhayeane itínoe ápeino ne emo'u
 Itukó'oviti. ³⁷Enepone xâne inixópovoti itúkeovo koyúhoti ihíkauvoti
 koúhapu'ikinoake Itukó'oviti koyúhoyea xapa xâne, koáne ne xâne
 inixópovoti itúkeovo kuri'ókovoti Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, exoâtimô
 itúkeovo koati páhoenopi Vúnae ra yúndoénopinoe. ³⁸Itea enepone xâne
 ákoti itúkoake ra yúndoe, enomónemo ako itúkokonoke nê'e.

³⁹Énomone ngixínopi, itínoe mbo'ínu xoko Jesus, yusíkea itúkeovo
 keyúhoyi ihíkauvoti koúhapu'ikinopike Itukó'oviti keyúhoyi xapa
 xanéhiko, kehá'axo ke'íparayi. Kene ne xâne koyúhoti po'i kó'iyeovoku
 yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, hako seja'íko. ⁴⁰Itea uhá koeti itukéti ya
 imokóvokuti, konókoti kóyuseyeovo koane pôneovo koêku.

Kixó'ekone exépukopea Jesus ukópea xapa ivokóvoti

15

¹Itínoe mbo'ínu xoko Kristu, ngahá'ainopinoe puyákoponeova yokóvo
 ne inámati ihíkauvoti koyúhoti koeku Jesus ngoyúhoinopike, enepone
 kitíponenoe yoko hékone tukú koeti kó'oyene. ²Émononemaka porexópi yenópimo
 xoko Itukó'oviti, enepo hákotimo kirikóâa héki ne ínzikaxopike kuteâti koeku héki
 inâ nemukoânoe. Kene hákoti koené'eye, koati itukohí kixeâti héki inúxotike.

³Enepone ihíkauvoti éxokonuke Itukó'oviti, enepone koati nokonéti
 kutípeokono ya hó'eke ûti, enepone ínzikaxopikenemaka yanekôyo, énomone
 ne koêti: Ivókinovovi Kristu porexópoti ésa'lí pahúnevo ûti, kuteâtimaka kó'iyea
 yane yutoéti emó'uke Itukó'oviti, ⁴koane ekóxokonomaka, itea exépukopo
 ukópea xapa ivokóvoti ya mopó'apeke káxe, kuteâtimaka kó'iyea emó'uke
 Itukó'oviti. ⁵Éxokopovomaka Pêtu, koáne ikénépope éxokopovomaka
 po'ínuhiko íhikau, eneponeko nduse koêti. ⁶Ikénépope, ápemaka po'ínuhiko
 ûti xoko Vúnae noixópatimaka ya pôhutike pîho. Yoko anú'uko singu koeti
 séndu nekôyohiko. Xapákuke neko noixópati, enoné'e apêtiko, itea ívohikovone
 po'ínuhiko. ⁷Yane noixópamaka Teâku. Ina noixópamaka uhá koeti ápostulu,
 enepohikone páhoe Vúnae koyúhoyea emó'u xapa xâne.

⁸Yane koati ikenéti, ínamaka exókopovonu, undi ákoti kuxoâti kó'iyeane
 kuteâti koeku kalivôno veó koêti ipúhikea. ⁹Vo'oku undi koati yupihovoti
 ákoyea itóponone xapákuke ne po'ínuhiko ápostulu. Ako omóndocea
 ínzaxedokono ápostulu vo'oku êno íngoitoponeahiko kotíveti ne ho'uxínovoti
 ítuje Jesus nôvo, ngaha'láti ungé'exe. ¹⁰Itea enepora ngoépoku kó'oyene, koati
 vo'ókuke ne hâna'iti seánakonu Itukó'oviti njokóyoke. Yoko ako porehí íxana

ra hâna'iti seánakonu. Ápe pôreupo, vo'oku undíne yupihóvo ko'ítukeyea ya uhá koeti po'ínuhiko ápostulu, páhoe Vúnae koyúhoyea emó'u. Itea haina ûndi kixopóvoneye. Koatíne hâna'iti seánako Itukó'oviti ko'ítuke ya njokóyoke. ¹¹ Ákomaka yuvâti itúkeovo ûndi perekáxo, áko'o itúkeovo po'ínuhiko ápostulu, koati énomone koyúho uhá koeti ûti, yoko énomonemaka kitíponoe.

Kaná'uti exépukopeamo ne xanéhiko ukópea xapa ivokóvoti

¹² Koeku koyúhoyea ûti xapa xâne kaná'uya exépukopea ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti, ná'ikopo koeti ápeino xâne xepákukanoe koyuhoâti ákoyeamo exépukapa ne ivokóvoti? ¹³ Eneponi akoéneikopoye ákoyeamo exépukapa ne ivokóvoti, ákonikopomaka akâna'u exépukopea ne Kristu. ¹⁴ Kene eneponi hákoti kanâ'u exépukopea ne Kristu, ákonikopo itóponone ne koyúhoyea ûti koeku Jesus, epó'oxo ákonimaka itópoinopike kitípi. ¹⁵ Koane eneponi koyúhoino uti Itukó'oviti, mani ainóvotikopomaka yuhôti semekékexoti, koeku koyúhoyea ûti itúkeovo koéxepoepo Itukó'oviti ne Kristu ukópea xapa ivokóvoti. Yoko ákoni íxaneye Itukó'oviti eneponi hákoti exepükopo ne ivokóvoti.

¹⁶ Koáne, eneponi hákoti exepükopo ne ivokóvoti, ákoni akâna'u exépukopea ne Kristu. ¹⁷ Eneponi akaná'umaka ákoyea exépukapa ne Kristu, ákonikopo itópoinopike kitípinoe, koane mani pahunévotike yóvoheixoiko ákotine yasasá'ipi ne pehúnevo. ¹⁸ Haina pôhutine nê'e, itea enepone ivohíkovotine kutípoti Kristu, mani evókovotine yonópotihiko ipihóponovokutike. ¹⁹ Eneponi itukápuikopo pôhutine yara kúveu mêmum ápeyea kúxone ûti xoko Kristu, mani uti koâti kixeóvvovoti ya uhá koeti xâne yara kúveu mêmum.

²⁰ Itea koati kaná'uteoxo exépukopea ne Kristu ukópea xapa ivokóvoti. Koati énomone itukóvo inúxoti exepükopotí ya uhá koeti ivokóvoti exepúhikopotimo. ²¹ Vo'oku kuteâti koeku turíxeovo ápeyea ivokóvoti yara kúveu mêmum vo'oku pôhutí hóyeno, énomonemaka koéneye ápeyea exepükopotimo ukopeâti xapa ivokóvoti vo'oku po'i hóyeno. ²² Kuteâti itúkeovo vo'oku Âdaum ivókinovo ne uhá koeti xâne, énomonemaka koéneye itúkeovo xoko Kristu exépukopeamakamo ne uhá koeti xâne. ²³ Ápe ne koati inúxoti, ina keno'óko ne po'ínuhiko ikénépoke. Kristu inuxô exépukopo ukópea xapa ivokóvoti. Ikénépoke, ina keno'ókomaka ne kutipóâti. Exepúhikopotimakamo nê'e aukápapu Kristu. ²⁴ Yane kousókovotinemô uhá koêti, koane uke'exeatinemô Kristu xunáko ne tutíyehiko koêkuti pahúkoku, eneponi uhá koeti pahúkoti ákoti inixákana híyeu vanúke, koánemaka ne inixóneti yara poké'e, yóko'omaka ne koêkuti po'íhiko xunákoti apêti. Ínamo kuri'ákapa Itukó'oviti, Há'a, ne natíxoku. ²⁵ Vo'oku konókoti itúkeovo Kristu natíxô imókonemô apayásô ya uhá koêti, uke'éxapeanemaka xunáko ne uhá koeti anâne. ²⁶ Yoko eneponi vanâne uke'éxokonotimo koati ikenétike, énomone ne pevóti. ²⁷ Vo'oku hara kôe emó'uke Itukó'oviti: "Poréxoa Itukó'oviti ne Kristu payásyea ya uhá koêti". Enepo koyúho itúkeovo Kristu payásô ya uhá koêti, iyúseo ákoyea itúkapu kixoti payásyeamo ya Itukó'oviti, eneponi porexoâti kó'iyaneye. ²⁸ Yoko enepo apayásone Kristu ya uhá koêti,

kuri'lókopovatinemo ne Há'a, enepone porexoâti kó'iyeaneye oúkeke uhá koêti, maka itúkapune Itukó'oviti payasô oúkeke uhá koeti koekúti.

Koati kaná'uti koéxepukopeokonomo muyo ûti

²⁹ Kó'oyene hara ngixópinoe: Eneponi hákoti exepúkopo ne ivokóvoti, nánikopo kó'eye ne xâne ahíkovoti hó'eke ûti ya iháke xâne ivokóvotine? Eneponi hákoti exepúkopo ne ivokóvoti, nánikopo koeti áhikinovohiko ya iháke? ³⁰ Kene ûti, nánikopomaka koeti ixómoino kóxuna'ixovo ûti vínonexinovo tiú'iti koekúti ákoti kayunúkavi? ³¹ Káxe, káxe ínonenjinovo pevóti. Koati kaná'uti nê'e, itínoe mbo'ínu xoko Jesus, kuteâtimaka kaná'uya iffkivonoe éyenjovope ikéneke Kristu Jesus, enepone Vúnae. ³² Enepone yupíheovo ngóxuna'ixeovo ídea ne êno kotíveti koekúti ya pítivokonake Éfezu, kutí koe ongópoti êno ipúhokovoti hó'openo. Itea eneponi hákoti ngúxone xoko Itukó'oviti énjone koúsokeovomo, kutínikopo itópoinonu ixómoyea ngóxuna'ixovo? Eneponi hákoti kanâ'u exépukopea ne ivokóvoti, yusikónenikopo yuíxeovo níkea ûti yoko vénoyeovo vo'oku poéhaneni pevóti kúxoixo ûti.

³³ Hákonoe yaupú'ikopovo yarâ'a: Koêkuti yómoti kahá'ineyea xâne ákoti kayúsea kixoku itúkeovo, koesáyu'ixokonotimakamo kixoku itúkeovo yane kahá'ineyea. ³⁴ Konókoti iyúkopeovo iséneu kuteâti motókeyea ké'iyi. Hákonenoe ixomo pehukóvo, vo'oku ápeyea xâne xepákuke âvoti êxa Itukó'oviti. Yoko metókeanoe enepo kateyákapi ra yúnzo.

Inámatimo koépoku muyo ûti vexepúkapa vukapêa xapa ivokóvoti

³⁵ Ínani áva koêti: "Namo kixó'oye exépukopea ne ivokóvotine? Namo koépoye ne mûyo exepúkapane?" koetímeamo. ³⁶ Koati ákoti iséneu itínoe xâne koetíneye yûho! Hane ínzokoa koeku ake nonéti néone. Konókoti ekóxeokono inúxotike ina ihonópo. ³⁷ Epó'oxo enepo neonôe, koati áke nê'iyi kuteâti ake tiríku, áko'o itukovo koêkuti po'i ake nonéti. Kene ako ná'iyekana xúve úsotine. ³⁸ Koati Itukó'oviti itukínoa kó'iyevoku ne xuve nonéti, koêkuti ahá'inoa kó'iyea. Póhutihiko ake nonéti, itúkinoa Itukó'oviti kó'iyevoku ne xúve. Koêkuti kíxoaku Itukó'oviti, énomone koéneye kuteâti íníxone unátiyea.

³⁹ Ako akútikoko kó'iyevoku ne uhá koeti apêti omíxone yara kúveu mêmum. Pó'iti koêku ne koxé'u xâne yane hó'openohiko. Pó'itimaka koeku koxé'u ne hó'openo ôti yane hôe.

⁴⁰ Pó'itimaka koeku koxé'u ne íhaehiko vanúke yane ovâti ra kúveu mêmum. Enepone úhe'ene ne íhaehiko vanúke, koati pô'iti ya úhe'enehiko ovâti ra kúveu mêmum. ⁴¹ Koati pô'iti úhe'ene ne uhápu'ine káxe yane uhápu'ine kohê. Koane pô'itimaka úhe'ene ne uhápu'ine hékeréhiko. Muhíkova xapákuke ne hékeréhiko, ake akútikoko úhe'ene uhápu'ine koane xunáko.

⁴² Kúteanemakamo koêku exepúhikapane ne ivokóvoti. Kuteâti koeku ake nonéti inâ nokóno ákoyea akútea koêku ihonópone, énomonemaka koéneye

koxe'u xâne. Pó'iti koêku ekaxápakanane, yane exepúkapane. Ekoxókonone mûyo ne ivokóvoti, pihínoti imýukea, itea exepúkapane, itopónoatinemo ne apéyeati ákotinemo hunókoku. Ekoxókonone, ákone aúhe'eka itea exepúkapane, yupihovó koetímo úhe'ene.⁴³ Ekoxókonone, ákone xunáko itea exepúkapane, yupihovó koetímo xunáko.⁴⁴ Ekoxókonone, koati muyo xâne yara kúveu mêmum itea exepúkapane, kutipasí koepoâtinemo ne íhaehiko vanúke. Koeku ápeyea muyo xâne yara kúveu mêmum, koati kaná'utimaka ápeyea mûyo ne íhaehiko vanúke.⁴⁵ Vo'oku hara kôe ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti: "Eneponeko Âdaum, inúxoti hóyeno, poréxokono ómixekuyeovo" kôe. Kene ne simôti hunókokuke, po'i Âdaum kixonéti, enepone Xe'ixa Itukó'oviti, énomone porexókono itúkeovo úkeaku ne inámati apéyeati ákoti hunókoku.⁴⁶ Yoko haina kuteâti koeku apêti ya vanúkeke ne inuxô, itea hane inuxô kuteâti koêku yâye yara poké'e. Ikénpoke, ina keno'óko kuteâti koêku ya vanúkeke.⁴⁷ Eneponeko inúxoti Âdaum itukéti ya móte, koati íhaene yâye yara poké'e. Kene ne pí'ape Âdaum kixonéti, koati úkeakune ya vanúke.⁴⁸ Kuteâti koeku itúkeovo íhae yâye yara kúveu mêmum neko inúxoti hóyeno, énomonemaka koéneye ne uhá koeti po'ínuhiko xâne apêti yara kúveu mêmum. Koane kuteâti koêku ne hóyeno íhae vanúke, énomonemakamo koéponeye ne po'ínuhiko xâne yonopâtimakamo ne vanúke.⁴⁹ Kuteâtimaka víkutipasikeova ne inúxoti xâne apêti yara poké'e, konokoâtimakamo víkutipasikopeova ne hóyeno íhae vanúke, enepone Kristu.

Poe'ápoatimo mûyo ne âvoti ivakápu enepo aukápapu Jesus

⁵⁰ Koati ngixópitinoe, itínoe mbo'ínu xoko Jesus, ákoyeamo kalíhuina yonópea natíxokuke Itukó'oviti ne muyo xâne yara poké'e, enepone ainóvoti naúti yoko íti. Enepora muyo ûti kó'oyene vekotí'ikomo pevótike, ákomo kalíhuina yonópea xoko Itukó'oviti xoko ákoyeakunemo aúke'e.

⁵¹ Énjakapivonoe koûrapu'ikinonuke Itukó'oviti, koekútia âvoti exákana yanekôyoke. Ákomo uhá vákoe vivókeovo, itea uhá koépotimo ûti ápepeamo inámapoti muyo ûti.⁵² Koati hú koetímo poé'apea ne muyo ûti kuteâti hú kó'iyea ne iromíkeati. Énomonemo koéneye enepo axapápune torombétana Itukó'oviti, enepone oxóvotimo auké'ene ra kúveu mêmum. Axapúne, exepúhikopotinemo ne ivokóvoti, yoko apêtihikomo inámapotine mûyo ákotinemo uké'eyeaku. Yane uhá koetínmemo ûti poé'apeamaka muyo ûti.⁵³ Vo'oku enepora kixeóvovoti muyo ûti vekotí'ikomo pevótike, konókotikomo ápeyea inámati koépoku ákotinemo itâ pevótive. Koane enepora muyo ûti kó'oyene apêtimo hunókoku, konókoti poé'apea koêku maka hákone uké'eyeaku.⁵⁴ Yaneko káxe ipakápapune koêku ra muyo ûti ákoyeakunemo veka pevótike, koane ákoyeakunemo aúke'e, yane tokopóvotinemo ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti xoko kó'iyeyeaku:

"Vítioane ra pevótive. Koati hunókokune ne ivokeôvotil!" koêti.

Izâiya 25.8

55 “Koati ákotine xunáko ne pevóti. Ákone xunáko íkoitoponeokono kotíveti ne xâne vo'ókuke. Koati uké'etine nê'e” kôe.

Ôzeya 13.14

56 Enepone ápeinoke xunako pevóti iyónopea xâne ipihóponovokutike, koati vo'oku itúkeovo pahukóvitihiko. Epó'oxo koati vo'ókuke ne Ponóvoti Kixovókuti, yutóxovoku ne páhoenokono xâne itúkea, iyúseinoke itúkeovo pahukóvoti. **57** Itea aínapo ákoe Itukó'oviti, enepone porexó'oviti vítea xunáko ne pahunévoti koane xunáko ne pevóti vo'oku itukeinovi Vúnae Jesus Kristu.

58 Énomone ngixínopinoe, itínoe mbo'ínu xoko Kristu ákoti omotóva ongóvo: Kékuna'ixapu ikéneke Vúnae. Itíkapunoe ákoti motovâti kátavokea yara hó'e ûti. Hákoma momí yakôe ya ítukeke Vúnae, yexoáti ákoyea évakapu ne ke'ítukeino Vúnae.

Huvó'oxeake íhae Koríntu ne íhae Njúdeya

16 **1** Kene ne tiûketi hivó'oxikemo ne po'ínuhiko kasásalíupo Itukó'oviti, hane íxeanoe kuteâti yunzó'inua ne po'ínu ûti ya imokóvokutihiko ya Ngalásea. **2** Péhutinoe, hexáka ne yêho tiûketi heú koeti lûmingu. Némoe exoâmo yé'akeye ne héxae itukovo lûmingu. Uná una íxeanoe, maka hákone konôko ítixopeovoikomaka nzimané'e xepákuke. **3** Enepo nzimapínenoe, mbahukoâtimu ne po'ínu ûti, koêkuti neívokoemo, motovâti ómea ne tiûketi hivó'oxike ne po'ínuhiko ûti ya Njeruzálem, epó'oxo usó ngixinoâtimu ne koyuhópeti ómonehiko, kouhápu'ikovoti itúkoponovoke ya xapákuke.

4 Koáne enepo okonókovo, njaneâtihi komakamoya.

Âha itúkea ne Poûlu

5 Ungapeâne Masêdonea, vengopópitinoemo vo'oku koati apêti inzóneu ndarú'uxea Masêdonea. **6** Ako tópi koêku kali xu'íkeneyeamo óveam xepákuke. Koímaiti herú ngínea kaxena kásati xepákuke motovâti hivó'oxinunoe indóponea ne po'ínu yónongumo, nóngonemaka indóponea. **7** Vo'oku yara koeku kó'oyene, ako angáh'a pohu vekó ngó'iyeopinoe, itea ngúxoa kali nju'íkeneyeamo xepákuke enepo itukapu ahá'inonu Vúnae.

8 Kene óvonguikonemo yâye ya Éfezu tukú koeti kaxena ayuítí, enepone Pentekósti. **9** Vo'oku anéye êno hána'iti itukéti imihé'okinonuti ngoyúhoyea emo'u Itukó'oviti, xaneâtimaka enó'iyea okopónuti.

Koêku ne Timóti yoko Ápolu

10 Enepo simapínenoe ne Timóti, yéxaka elókeyea yokóvo símea, maka aúhepene isóneu xepákuke, vo'oku koati ko'itúkeinotimaka Vúnae nê'e nguteâtine. **11** Konókotimaka tíyi nê'e, koane hivá'axa motovâti káyukopeovone yâye njokóyoke ákoti yuvâti. Vo'oku nguxopâtimu aúkopeovo, koánemaka ne po'ínuhiko ûti xanépone.

¹²Kene ne Ápolu, po'inu ûti xoko Kristu, enóne ngoyúhoihoa yusíkea xané'yea ne po'ínuhiko ûti noixóponopitinoe, itea âvoxo akáha'a píhea yara koeku kó'oyene. Simapúne unátieyaku yónea, kóyeanemo itóponeopinoe.

¹³Yokóhiyanavo, itíkapunoe iyukóvoti isóneu. Áxunamaka iséneu ikéneke Vúnae ákoti itevákinoe héki. Hákomaka píke, koane kékuna'ixapunoe ikéneke Vúnae. ¹⁴Heú koeti ítikevo, itíka ya ákoyea omótovokoko yokóvo.

Koêku ne Étefana, Futunátu yoko Ákaeku

¹⁵Kó'oyene anéye anjá'línopinoe, itínoe mbo'ínu xoko Jesus. Yéxoanoe itúkeovo inúxotihiko hokópoti Jesus ya Ákaya ne Étefana yoko uhá koeti xâne óvokuke, koane itúkeovomaka kuri'ókovotihiko Vúnae huvó'oxea kasásá'iupohiko Kristu. ¹⁶Ngahá'ainopinoe tíyi nekôyohiko koane ákoyea kepáyasakinapa. Énomonemaka yákoeneye xapákuke uhá koeti po'ínuhiko ko'ítuketi ítuке Itukó'oviti kuteâti nê'e, enepone ha'ínehiko ûti ítukeke Itukó'oviti.

¹⁷Koati elóketi ongóvo koeku símeonu evo Étefana, koane Futunátu yoko Ákaeku, vo'oku êno huvó'oxeonu koeku itúkinonu kuteâti mani ítikeinonu eneponi yáva yâyeke. ¹⁸Koati kouhépekopotihiko inzóneu koánemaka iséneu. Motókea itúkeovo koati teyonéti xapákuke ûti ne xâne kuteâti.

Íkopovope Poûlu

¹⁹Yúhoikopinoe ne po'inu ûti ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti íhae ra poké'exa Âzea. Koati ênoti inákurukeovopi ya ikéneke Vúnae ne Ákila yoko Pirísila, koánemaka ne ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti óvokuke.

²⁰Yúhoikopinoemaka heú koeti po'ínuhiko ûti xoko Jesus yâyeke.

Yíhaikakanoe, siunoné kixekókoti kuteâti kixókokoku ûti yúhoikeokoko ûti, imeâti sasá'ikoke iséneu vo'oku itínoe kopo'ínukokoti xoko Kristu.

²¹Enepora yúndoénopinoe kó'oyene inángurukeovopike, koati yútoe vô'um, undi Poûlu.

²²Koati konokoâti ákoyea omótova vokóvo ne Vúnae Jesus. Koêkuti xâne ákoti akoéneye isóneunoa, motókea yonópeamo ipihóponovokutike.

"Ehá'ani ákoyeane ahíkapu aúkopovope ne Vúnae Jesus" ngôe.

²³Itúkapu hána'itike seánakovi Vúnae Jesus yóvoheixonoe.

²⁴Uhá ngixópinoe mbahúkinopi ákoyea omótovopi ongóvo, uti kopo'ínukokoti ikéneke Kristu Jesus.

Hunókokune.